דער מדרש זאגט אין דעם ספר קהלת (ז׳ י״ב) גיהנם וגן
עדן ער כמה בינייהם · טפח · צווישן דעם גיהנם אונ גן עדן איז
קיים איינע האנד ברייטער פלאץ מפסיק · דאש איז געמיינט עס
איז זייער לייכט איבער צו גיין פון איינער (מדה טובה) וואס עס
קומט דער פאר גן עדן · אין איינער (מדה רעה) וואש עס קומט
דער פאר גיהנם · ווייל זייא גרענעצין זיך זייער נאהענט איינער
לעבין דער אנדערע · דאש נור איינע גאנץ שמאלע ליניע איז
צווישין זייא ביידין · אזו למשל גרענעצט זיך דיא שפאריינגע
גערעכטיקייט מיט אכזריות · גלויבין מיט אבערגלויבין · דיא
אקאנאמיע מיט גייציקייט · דיא פאלשע בושה מיט דער גאוה ·
וויא דער פאל וואר אין אונזער געשיכטע · דאש דיא איבער
מעסיגע בושה פון איינער פערפיהרטעם מיידכען ווערט זייער
לייכט פערוואנדעלט אין אנאוה · וואש דאש איז איינע פון דיא
גרעסטע (מדות רעות) דאש דאש ברייגנט חלילה צו איינעם
זעלבסט מארד אדער גלאט צו שפיכות דמים · דיזער פאל איז
אויך ביזא צדקה · זיא גייט באלד איבער אין כבוד המדומה
דאש מיר טוען צדקה מיט אפרעמדין ווערהרענד בשעת מיר
האבין אין איינענעם · דאש הייסט איינען ארעמען קרוב · מיר
זייען מפרנס ארעמע לייט פון אפרעמדע שטאט · אונ קוקין ניט
אויף אונזערע בני עיר · אונ אונזער גמרא זאגט דאש דיא ארעמע
לייט פון איינער איינענע שטאט זייען בילכער אלס דיא ארעמע
לייט אויש איינער אנדערין שטאט · אונ אזו איז דער פון צו
לערנען נאך כמה וכמה ענינים · וואש עס איז ניט דא גינוג פלאץ
אלס אויש צו רעכענען · עס קען זיך דא לייכט יעדערער גיפינען ·
מען ברויכט עס נור צוא לעזין מיט איינעם זינן · דאן ועט מען
דא גינוג גיפינען · אונ אויך ניט איין מאל · נור איינגע מאל
דען יעדעם וואורט פאר גענמט דא אנדרוסין ארט :

רויזע פינקעל
דיא בעל אכסניעטע
אדער
דיא אונאטירליכע טאכטער
מאת אמ״ד.

ווילנא

בדפוס האלמנה והאחים ראם

שנת תרל״ד לפ״ק

РОЗА-ФИНКЕЛЬ ДИ БААЛЬ-АХСАНЬЕТЕ.

т. е.

Содержательница Гостиницы.

Повѣсть объ одной крутой дочери.

Сочиненіе А. М. Дика.

ВИЛЬНА.

Въ типографіи вдовы и братьевъ Роммъ.

На Жмудскомъ переулкѣ въ домахъ

подъ № № 327. и 328.

1874.

Довволено цензурою 18 Января 1874 г. Вильна.

1.

ר׳ דוד שלאק און זיינע פאמיליע.

פאר אַיאָר פינף און דרייסיג צוריק האט געוואוינט אין איינער גרענעץ שטאדט איין געוויסער מענטש וואס מען האט אים גערופין ״ר׳ דוד שלאק״ ער וואר דאן אַלט אַיאָר פערציג און וואר זייער גוט דאן אין שטאנד · דען ער האט געהאט איין אייגענעם איין פארהויז וואס עס פלעגין צו פערקערין אין אים דיא פארנעהמסטע פאסאזירען פון דער גאנצער וועלט · הין יודען און הין קריסטען און האט אלזו געהאט פרנסה אריבער און אריבער און דער צוא נאך גאר אן קאפ דרייענעם וויל דיזען געשעפט האט געפיהרט נור זיין ווייב חוה און זיינע עלטערע טאכטער רויזע פינקעל וואס וואר דאן אלט זעכצעהן יאהר און וואס וואר ווירקליך וויא יענע וואס זיא האט נאך איר געהייסען דאס הייסט וויא איינע גליהענדע און בליהענדע רויז און דער צו ווארען זייא ביידע דאס הייסט דיא מוטער און דיא טאכטער וויא געשאפען און געבארען צוא דיזעם געשעפט דען זייא ווארען גרויסע בריאות זייער געשייט און האבין זיך געהאלטען זייער ציכטיג׳ האבין געשפראכען זייער געלייפיג פויליש פייץ און אויך רוסיש · צוואר נור אוים׳ הוילען געברויך אבער ניט אוים אונטערריכט ווייל אונזערע יודען האבען דאן נאך גאנץ וויינוג געוואוסט פון בילדונג און פלעגין דאהער זייער פעלערהאפט צוא שפרעכען . צום געשעפט אבער האט עס ווייניג געשאדעט · דען אין דיא איינפאר הייזער קומט עס אן פיל מער אויף דאס און אלס אויף דאס אויער · דאס הייסט דיא רייזענדע זיינען מעהר צו פרידענער מיט אין שיינעם געזיכט אלס מיט איינער שיינער צונגע און דיזעם האבין זייא ביידע געהאט דאס הייסט דיא מוטער און דיא טאכטער מעהר און

נאך פיל מעהר אלס מען ברויכט צו האבען פאר איינעם איינפאר הויז אונ האבען אלזו מיט זייערע געזיכטער אן געצויגען וויא מיט איינעם מאגנעט דיא גרעסטע רייזענדע דאס עס וואר קיין מאל ביא זייא איין נומער ליידיג פון אורחים אדער פון אפ געלייגטע סחורה:

לבד דיזע רויזע פינקעל האט דיזער ר' דוד שלאק געהאט נאך איין טאכטער פון איהר צוועהען וואס וואר נאך פיל שענער אלס איהר עלטערע שוועסטער דיא רויזע פינקעל אונ דיזע האט געהייסען ביילע אונ דיזע האט זיך אויך געמישט אין דיזעם געשעפט. דער צו האט ער נאך געהאט איין דריטעס קינד וואס וואר שוין קיין מיידעל נור א אינגעל אדער בעססער צו זאגען איין בחור דען ער וואר שוין דאן אלט איבער אכצעהן אונ וואר שוין איין חתן ער האט געהייסען אביגדור. דיזער וואר [illegible] פון קיין [illegible] אין הויז ער וואר [illegible] טאג אין חדר אונ האט דארטען געלערנט אזעלכע זאכען וואס ניט ער [illegible] אונ פשטא [illegible] ניט זיין רבי אונ דאס וואר גמרא תוספות אונ מהרש"א אונ האט עס דאך געלערנט דען זאנסט וואלט מען ניט געקאנט [illegible] אין [illegible] שידוך ווייל דאן וואר א אינגעל [illegible] דיזען לבד נאר קיין תורה:

אונ [illegible] וואס ער האט געלערנט [illegible] ער ניט געקאנט פשטא [illegible] ניט געקאנט וואס ער האט קיין מאל אין זיינעם לעבען ניט געלערנט קיין [illegible] קיין שפראך ניט שרייבען. אונ [illegible] סחורה פאר דיא שדכנים. דען ער האט [illegible] אונ דאס זיך [illegible] [illegible] ביא דיא [illegible] אונ דאס [illegible] [illegible] ניט [illegible] וואס ער האט שוין דיא [illegible] ניט געקאנט [illegible] צוא [illegible] אונ [illegible] אין [illegible] ביא [illegible] אונ [illegible] צו [illegible] איין מאל [illegible] דאס [illegible] דער [illegible]

שידוך

שידוך אויס געהאלטען. דען זאנסט פון וואגען וואלטען שדכנים געלעבט. אין קירצען געזאגט עס וואר דאן דיא זיסע [illegible] ביא דעם גאנצען אידישען עולם. אונ דער ר' דוד שלאק האט דער ביא קיינע אויסנאם געמאכט. אונ אלזו וואר דער אביגדור גראדע דער היפך פון זיינע צוויא טעכטער וואס ווארען יינגער פאר אים דען זייא ווארען דיא אין [illegible] אין שמוב אונ ער [illegible] וואר דער אויס [illegible] פון שמוב דען ער האט געמאכט אומזיסטע שכר לימוד. אומזיסטע שדכנות אונ וואר דער צוא נאך איין ליידיג גייער וואס האט אומזיסט קבלת געמאכט [illegible] אונ ביינעל אונ קליידער. אונ איז זיך געבליבען אלזו איין מויגעניכטס וויא מיר וועלען דא באלד ווייטער פון אים שרייבען *) דער [illegible] וועלען מיר אונז אומקערען צוא אונזערען ר' דוד שלאק אליין דאס הייסט אום אים נעלבסט צו בעשרייבען:

דיזער

*) דער גריכעשער פילאזאף דיאגנעס פלעגט אימער צו זאגען דאס ער ווינשט זיך בעסער צו זיין איין פערד ביא דיא מעגארענזער אלס איין זון ביא זייא ווייל זייא גיבען מעהר השגחה אויף דיא פערד אלס אויף זייערע קינדער. אונ דאהער זיינען זייערע פערד גראטענער אלס זייערע זין אונ טעכטער.

אונ איך ווינשע מיך בעסער צו זיין ביא אונזערע אידען איין זילבערנער לייכטער אלס צו זיין ביא זייא איין זון אדער איינע טאכטער. ווייל אויף איינעם זילבערנעם לייכטער שלאגען זייא איינע בראכע דאמיט ער זאל האבען איינען [illegible] [illegible] אויף איביר אונ איביג. אונ אויף זייערע קינדער אבער שלאגען זייא קיינע בראכע. דאס הייסט זייא [illegible] זייא ניט דאס זייא זאלען האבען איינען [illegible] [illegible] וואס [illegible] זייא זאלען זיך [illegible] [illegible] אונ [illegible] בוכער אונ אן זאגען:

דיזער ר' דוד שלאק וואר אליין פון דער נאטור איין ארענטליכער מענטש אהאלבער למדן אונ איין גאנצער בטלן ווייל זיין פרויא אונ זיינע צווייא טעכטער ווארען דיא רעכטע פיהרערקעס פון דער פרנסה אונ ער האט זיך אין דעם גאנץ ווייניג געמישט · מער ניט דאס ער פלעגט דארפין שניידין דיא קיטקע ביא דעם טיש אונ דאווענען פאר דעם עמוד דען אין וועלכע אכסניא איז עס קיין מנין דא · נוא וואלט זיך אזוא איין רוהיגער מענטש געקענט דורך לעבען זיינע יאהרין גאנץ רוהיג דאך אבער ניט אלע וואס קענען עס אזו זיין אין דער ווירקליכקייט ווייל דיא מנוחה אין דיזעם עולם איז נור איינע מתנה פון גאט · אונ דער מענטש זעלבסט ביא זיינע בעסטען אומשטענדע קען עס זיך אליין ניט פערשאפען · אונ דיזער ר' דוד האט קיין אויסנאהמע געמאכט פון דיזעם רעגעל (כלל) · דען ער איז געווארען איין פרנס חודש דארטין אין שטאט · אונ דאס אליין איז שוין גאנץ גענוג צוא בעאונרוהיגען דעם אונרוהיגסטען אונ צו מאכען ארעם דעם רייכסטען וויא אונזערע חכמים דרשנן אויף דעם פסוק „אדוני משה כלאם" הטל עליהם צרכי ציבור והם כלים מאליהם · דאס הייסט יהושע האט געזאגט צו משה רבינו בעלעסטע נור דעם אלדד ומידד מיט קהלשע עניינים דא וועט שוין מכלא פון זייא ניט ווערין אונ אזו אין ווירקליך געשעהען מיט דעם ר' דוד שלאק · דען אין דעם זעלבינגען יאר וואס ער איז דארטין געווארען איין פרנס חודש האט זיך יענע אבצעסטווא זייער שטארק פערזינדיגט אין דעם נאבאר וואס ווארין דאוירען זייא האבען אפ געגעבין אויסלענדער אונ האבען זייא געלאזט באלד אנטלויפין · אונ דיא ראשי הקהל מיט זייערע שרייבער זיינען דאן דער פאר פר משפט געווארען פאר סאלדאטען עס ווארען זייערע וועקס אפ געגעבין געווארען וואס אונטער זייא וואר אויך דער ר' דוד שלאק ער וואר צוואר דער אונשולדיגסטער אונטער זייא · דען ער

האט

האט ניט געוואוסט פון דעם גאנצען אונגליקליכען געשעפט דען ער האט גאר קיין פאפיר פערשטאנען ער וואר דאך אבער אונטער געשריבען אויף דעם פריגעוואר פון יעדען רעקרוט · אונ איז פערמישט געווארען מיט אלע צו גלייך אונ איז געווארען פערשיקט אין איין גאנץ ווייטע גובערניע אונ האט איבער געלאזען זיינע פאמיליע אין איינע העכסט טרויעריגע לאגע · דען וויא אויך ער וואר ניט דער מפרנס וואר ער דאך ווייניגסטענס איין טרייער משגיח אין שטוב געליבט פון דיא אורחים אונ האט אלזו אן געהייבען צו פעלען זיינער פאמיליע זעלבסט אין דיא ערטער וואס ער וואר זייא פריהער גאנץ איבעריג · אונ האבין אים בעוויינט פילע טעג פילע וואכען ביז דיא צייט וואס לינדערט יעדען שמערץ האט פערנארבט (פערשרופעט) נאך הער אויך זייער טיפע הערצענס וואונדע אונ האבען זיך געלאזט בערוהיגען מיט מאנכען בריף וואס זייא פלעגען צוא בעקומען פון אים · אונ אזוא אויך דורך מאנכע פאסילקעס וואס זייא פלעגען אים צוא שיקען אונ האבען דער ביא בעטריבען זייער געשעפט נאך פיל פלייסיגער אלס פריער אונ האבען געהאט גענוג פרנסה:

2.

„דיא צווייערלייא אכסניות"

דיא איינפאר הייזער אדער אכסניות טהיילען זיך איין ביא אונז אידען אין צווייערלייא קלאסען צוא איינער קלאסע געהערטען דיא אידעשע אכסניות · דאס הייסט דיא איינפאר הייזער וואס פערקערין אהין נור אידעשע אורחים · אונ צוא דיא צווייטע קלאסע געהערען וואס עס פערקערין אהין נור געהייבענע קריסטליכע רייזענדער · דיזע צווייא קלאסען צוא טהיילען זיך אפילו אויף נאך פיל קלענערע קלאסען נור פון דיזע איז ניט דער ארט דא צו ריידען פון זיי · מיר דארפען

דא

דא בעריהרען נור די צווייא הויפט קלאסען אונ ווייטער ניט :

אין דער ווארהייט געשפראכען איז איינע אידעשע אכסניא איינע וואהרע רבנות דען דער בעל אכסניא שפילט אין אים די ראלע פון איין רב אונ האט אין איר קיינע קלענערע אונ בזיונעסע הכנסה אלס ער · ער גייט געקליידעט וויא איין רב אין לאנגע קליידער מיט אטראסצענע · האט ביי זיך איין מנין אונ חאפט זיך נאך דער צו צייטענווייס ארויף אויף דעם שול הויף אום צוא דאווענען דארטין מנחה גדולה : שמעקט טאבאק ניט ווילענדיג אונ לערינט אויך ניט ווילענדיג · נון פערשטייט זיך פון זעלבסט ווען מען שמעקט טאבאק האלט מען שוין אויך איינע נאז פאצייליקע אום זומער אין האנט לעבין די פראסצינע · אום ווינטער אין קעסענע פון דעם לאנגע פוטערנעם פאלאטאן אונ איינע פובליצנע נאז פאציילקע האט זייער פיל וואס צוא זאגען דען נאך האט עס געברויכט קיין מארק מאן קיין האנד ווערקער קיין בארלינער · די געלאנטע וועלט אפילו געברויכט עס יוא · נור קודא ! זיא איז דארטין בעגראבען זייער טיף אין דער טאסע אונ שפינעלט זיך מיט אך וויא מיט איהרע אשר יצר פאפירלאך *) אפילו דען אין דיזע קלייניקייט ליגט אויך בעהאלטען איינע צבויאצטווע אונ איינע פרומע גאוה **) ביי דעם בעל אכסניא אבער פלאטערט עס ארוים פון זייער קעסענע אדער פון דער האנט וויא איינע פאלקאוואיע פאווע אונ לאזט זיך זייער אפט זעהען שבת ביי טאג אונ יום טוב פאר נאכט אין טויער פון הויף אן געטאן אין אשלאפראק פון מאטעריע אונ וואגט זיך דער מיט ארוים זעלבסט אין גאס אונ ווער רעט

שוין

*) וויא די יאפאנער וואס ברויכען אשר יצר פאפירלאך אום אוים צוא שנייצען דער מיט די נאזע :

**) עס זייען דא מהדרים וואס זייען מזכה דעם עולם מיט אשר יצר פאפירלאך אונ האבין פולע קעסענעס דער מיט :

שוין אין איין נאהענטע קלויז גלייך וויא ער וואלט געווען איין וועלט ביתנער *) :

ביי דעם עסען זיצט ער ביי דעם טיש אויבען אן ער מאכט קידוש ער מאכט די המוציא · עס מעגען זיין צוואנציג אורחים · גבירים · לומדים רעכט אונ לינקס שטעקט ער פריהער די לעפעל אריין אין שיסעל אונ ער איז דער ראש המדברים על פי רוב רעט ער פון די גדולי הדור אונ ווערט באלד אליין איין בעל תורה · אונ די אורחים וואס האבען זיך אקארסט בעפרייט פון די טיראניע פון זייערע בעלי עגלות **) ווערען טיראנעזירט באלד פון דיזעם זייערען וורעמענעם (פראוועזארישען) הערען אונ זיצען ארום טיש מיט רעספעקט אונ לייגען צוא זיינע דבורים איינעם וויליגען אויער דען זיא האבען קיין אנדער ברירה זיא ליגין אין זיין לאפע מיט זייערע סחורה מיט זייערע געלט אונ מיט זייערע נאמנות · דען דער בעל אכסניא האט איין גרויסען צו טרויען אין שטאט אונ זיינע ווערטער זיינען פון גרויס געוויכט ער איז דער פרייס אן געבער פון יעדער סחורה אונ אן זיין אויסשפרוך ווענדעט זיך ווען מען זאל טרויען אונ ווען ניט · אונ ווער רעט שוין ווען דער אורח קומט אין שטאט וועגען איין שידוך דאן איז דער בעל אכסניא די ערסטע טרעפ די ערסטע שטאפעל פון דעם

שידוכים

*) דער פריישער קיניג האט אמאל גיזעהען אליטוועשען יודען גייט אין גאס אין אשלאפראק אונ שנייצט די נאזע אונ ווישט אפ אן זיין שלאס · האט ער געזאגט דער יודע מוז זיין זייער רייך ווען ברלין איז זיין שלאפציטער אונ דער קיניגליכער שלאס איז זיין שנופטוך :

**) עס זיינען דא דרייא קלי העולם וואס עס ליידען פון זיא זייער אפט די גרעסטע נכבדי העולם · דער גרעסטער סוחר פון דעם בעל עגלה · די רייכסטע כלה פון בדחן וויא

פיל

שידוכים לייטער *) וואס ביידע צדדים קענן ניט אוים מיידען
דאהער דיא גרויסע פערבונדליכקייט צווישען איין בעל אכסניא
אונ צווישען איין שדכן אונ צווישען איין סרסור **) :

לבד דעם איז דיא הכנסה פון איין בעל אכסניא גלייך
צוא דיא הכנסה פון איין רב דען וויא איין רב האט איינקומען
פון טויטע אונ פון לעבעדיגע אזו האט ער אויך · דאס הייסט
ער האט זיינע געוויסע פראצענטין אונ בעט ביא פון איינעם
לעבעדיגען עסק ביא פון איינעם טויטען עסק ***) דער אורח
מעג זיין סחורה פערקויפין פאר האלב געלט בעראבען דעם
קאפ צוא אים האט עס ניט · ער מוז זיין געוויסעם האבין אונ
וויא ווייט איין בעל אכסניא עסט איין קען מען פערשטיין פון
זייערע ווייבער וואס זיינען גאר ניט שלעכט אויף דעם ביינדעל
דען נאך האט קיינער ניט גיזעהען אוייכין ווערעבציג אונ אמאגערע

בעל

פיל ער וויל פרעסט ער אוים מרערין אונ דרייט זיך מיט איר
צום כשר טאנץ · אונ דער גרעסטער עולם פון אהין אנער :

*) מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו עושה סולמות ומזווג זיווגים :

**) דיא סרסורייא איז אויך איין רבנות · שפילען אויך איינע הייליגע ראלע ווייסט מער ניט וויא פון נעמען אבער ניט פון געבין · אונ זיינען זיך ביא איינעם אן זעץ אזוא רוהיג וויא איין שדכן ביא איינעם גט :

***) איין געוויסער בעל אכסניא וואס האט אין אנפאנג בעדויערט יעדען שאדען וואס זיינער איין אורח פלעגט נור צו האבען אין געשעפט אונ דער נאך איז ער געווארען גאר גלייך גילטיג דער ביא האט ער גיענטפערט אייגעטען וואס האט אים געפרעגט איבער דיזע אום ענדערונג פון זיין כאראקטער · איין קברות מאן וויינט נור מיט דיא ערשטע אבלים אונ דער נאך הערט ער אויף :

בעל אכסניעטע דאס רוב פון זייא זיינען נאך אזוא ווייט איי
געסיעט דאס זייא זיינעןווירקליך פאר איינעם שילד (זנאק)
צוא אים איהרעם געשעפט דאס אין זייער אכסניא ווערט גוט
געגעסען אויך ווערען אידעשע בעלי אכסניות מפורסמים אין
דער וועלט וויא גרויסע רבנים אונ זיין אדרעס ווערט בעקאנט
אין דער גאנצער איירא פא כמעט :

איין בעל אכסניא ווערט בעצייטען שבתדיג יום טובדיג ·
האלט זייער שטארק פון שלש סעודות אונ מלוה מלכה אויך ·
אונ אנדערע פון זייא זיינען זיך נאך מתחכם צוא געבין צוא
זייערע אכסניות איין הייליגען גרוך מיט דעם וואס זייא נעמען
אויף צו זיך אין אכסניא וויא דיא פארצייטיגע פריצים פלעגין
אויף נעמען צו זיך אין פערד שטאל איינעם דיכטיגען באראן ·
אזו נעמען זייא זיך עפעס איין מין ירושלמי אדער איין ארץ ישראל
בעקעל · דאס הייסט אזו איין שנארער וואס גייט אין אברייטען
לאחמאן מיט איין ברייטען גארטעל אונ אין אהיטעל וואס איז
פאהאדזע צוא איינעם טירקעשען פעס · אזו אמענטשיל קאסט
גאנץ ווייניג דען מען גיט אים עסען וואס בלייבט ביא דיא
אורחים אונ אפט גאר קדחות אונ ציהעט אן פרנסה אין שטוב
צעהען מאל מעהר אלס איינע פאדקעווע וואס איז אן געשלאגען
פערקערט אויף דעם שוועל פון אקראם :

נון דער ווילע גענוג פון דיא אידעשע בעלי אכסניות ·
נון לאמיר גיין צוא דער צווייטער אכסניא דאס הייסט צוא
איינעם איינפאר הויז · דיא סארערזאטעלעם פון אזעלכע הייזער
זיינען גראד איין היפך פון דיא ערסטע · זייא זיינען על פי רוב
מענטשען פון דער געלאנטערע וועלט · גייען געקליידעט מעהר
טייץ אדער רוסים אלש אידעש דער צוא נאך זייער ריין און
געפוצטע בערד · דער גרעסטער טהייל פון זייא זיינען ניט פון
געהויבענעם שטאנד געוואוינליך ווארען זייא בחור חיים אונ
מאד ווייס אלס בעדינטע ביא אנדערע פריצעשע בעלי אכסניות

און

אונ דד נאך אלס זיי האבן זיך ארענטליך אוים געדינט פערהייראטהען זייא זיך צו זאמען אונ מאכען פאר זיך איינע פריצעשע אכסניא אזעלכע לייט שטייען אין פאר בינדונג נור מיט פאקטורים מיט דיא קאמער דינער פון גרויסע הערשאפטען · דער פערדינסט איז געוואוינליך וויא אין אלע האטעלען דאס הייסט שטאנציע געלט דאך אבער אום מעהר פאסאזירען איין צוא נארזען צוא זיך ברויכט ער צוא האבען דער צו אן שטאט איין ירושלמי איינע שיינע פרויא אדער איין שיינע מאכטער צום ווייניגסטען אין נויטפאל אשיינע דינסט איך מיין דער בייא חלילה קיין ביין נור דער געשעפט פאדערט עס דורך אוים אונ יעדערער האט עס מאקע :

נון בלייבט אונז איצונד איבעריג צוא מאכען איינעם ריכטיגען אונטער שייד צווישין דיא סארטעזאטעלעם פון דיזע בידע שרלייא אכסניות אין דער אידעשע אכסניא איז דער פיהרער דער מאנס פערזוין אונ דיא פרויא איז איין נול זיא מישט זיך נור אין דער קיכע · אין איינער פריצעשע אכסניא איז דער הויפט פיהרערין אבער נור דיא ווייבס פערזוין יענע איז על פי רוב דיק אונ שמוציג אונ דיא שלאנק (שטרויניסטע) אונ זילבער · דיא זין פון איינעם אידעשען בעל אכסניא זיינען על פי רוב עלוים אונ דיא זין פון איינעם פריצעשען בעל אכסניא זיינען מעהר וועלטליך אונ בלייבען אויך פוסצאקעס וויא יענע נאך מעהר אונטערשייד אבער איז אין זייערע טעכטער דיא מיידלאך פון איינעם אידעשען בעל אכסניא בלייבען על פי רוב שלימעזאלניצעס קענען נים אווארט דוסים ריידען אונ ווערען געוואוינט צוא גוטע עסען צום גוט טרינקען אונ ווערען אפט גאר אומזיסט בעליידיגט · אונ דיא מיידכען פון איין פריצעסען בעל אכסניא וואקסען אוים גרויסע בריאות ריידערקעס אונ ווערין קיין מאל נים בעליידיגט ווייל אונזערע אידען האלטען נור פאר אשאנדע מיט איינעם אידעשען יונגען מאן צוא שטיפען אבער

נים

נים מיט איינעם קריסטליכען ווייל דאס איז איין פרנסה זאך *) דאהער אבער האבין אין זיך דיא מיידכען פון איינעם אידעשען בעל אכסניא איינע אנדערע מעלה וואס דיא מיידכען פון איינעם פריצעשען בעל אכסניא האבען עס נים זייא זיינען נים פערדארבין זייא האבען איין ריינעם געוויסען ווייסען נים פון שרוג · פון לוג · ריידען וואס זייא מיינען בלייבען טריי ווייבער אונ אפט ארענטליכע מוטערס · הייסע קרובות · דאס הייסט זיי בלייבען מיט איינעם אידעשען פרומען הערצען מיט בושה מיט רחמנות אונ מיט צניעות · דיא טעכטער פון דיא פריצעשע בעלי אכסניות אבער בלייבען גאר אן איין כאראקטער נים ווילענדיג ווייל זייא מוזען זיך אימער קאקעטירען (זיך געפעליג צוא מאכען) אימער זיין צוא געפוצט אינ ריידען אימער שמייכעלהאפטע ווערטער זעלבסט מיט יענע פערשוינען וועלכע זייא פעראכטען אונ פערלאכען אונ סאהערען מיט זייערע טייערע ווייבליכע גאבען **) וויא מיט איינער געמיינע סחורה עס וויל בעלוינט ווערען פאר יעדער ניי פאר יעדען פריינדליכע מינע פאר יעדען זיסען ווארט אונ ווער רעט שוין פאר יעדען קוש וואס זיא גיט מאנכען פאסאזירער ווען אויך נור אין האנד אדער פאר יעדען צארטען הענדען דרוק אונ פשיטא שוין פאר איינעם ווייכען ארום נעמען זיא העקערט דער מיט וויא איין

נעניטער

*) אזו ערלויבט זיך אפט מאנכעם מיידכען אקרעטערקע אן צו מעסטען געארבעטע נאטקעם איינעם יונגען הערען בייא אים אין שטאנציע דען וואס טוט מען נים צו ליב פרנסה :

**) ווייבליכע גאבען הייסען דיא מתנות טובות אדער דיא געהייבענע מעלות מיט וועלכע גאט האט בעשאנקען דיא ווייבער אונ דאס זיינען למשל שיינהייט · צערטליכקייט · שאמהאפטיקייט (בושה) · געפעליקייט · איינע קלינגענדע שטימע · איינע איינעמענדע מינע :

געניטער קארעבעלניק מיט זיינע שאבטעל ואכען: נור מיט גרעסערע נוטצען מיט געהייבענע פרייזען נון איז שוין צו פיל פערלאנגט פון אזעלכע דאס זיא זאל נאך דער חתונה נור איינעם זיך ערגעבען מיט אלע איהרע ביז הער גילטיגע גאלאנטעריען דאס הייסט איהרעם מאן וועלכען זיא האט געהייראטהעט מעהר אוים אינטערעסע אלס אוים ליבע וויא דער סדר איז בייא אונז אידען:

נײַן אזו איין פרויא איז מעהר צו בעטראכטען פר איינע געהילפען אין האנדעל פאר איינע שותפטע אין געשעפט אלס פאר איינע עכטע אונ טרייע ווייב *) אונ וואו נור דיא הויפט אינטערעסע נור געלט איז דארטין פערשטומען שוין אלע אנדרע איידעלע געפילע למשל וויא רחמנות · עהרענגעפיל (דאש דאס געפיהל פאר עהרע) · קינדליכע ליבע (דאס הייסט ליבע צוא עלטערען) אונ פשיטא שוין ליבע אונ התקרבות צו אנדערע פריינדע · עס שטארבען אפ מיט דער צייט בייא איר אלע ווייבליכע טוגענדען (מדות טובות) וועלכע עס שטייען איר נור אין וועג צוא פערדינען דעם רובל · אונ מיט דער צייט אלס אזעלכע דער לעבט צוא האבען טעכטער אונ זין ווערט זיא איינע געפעהרליכע מוטער:

אונ אזעלכע וואר אויך אונזערע רויזע פינקעל נור מיט דעם אונטער שייד דאס איהרע עלטערין ווארען פון איינעם בעסערען שלאג מענטשען דאס הייסט זייא ווארען פון דעם באלעבאטעשען שטאנד וויא מיר האבען דא שוין פריהער געשריבען · זיא אבער וואר גאנץ קאקעט (האט געוואוסט

זייער

*) פון דער צווייא דייטיקייט פון דעם ווארט זונה „אין העברייעם" איינע איינפאהרהעלטערין אונ אוים געלאסענע קען מען שוין גענוג מערקען וויא נוייט דיזער געשעפט וואר פערבאכט אין יענע צייטען אויך:

זייער גוט וויא זיך געפעליג צוא מאכען) אונ שלויא (היטרא) אין דעם העכסטען גראד · אונ האט געהאט איין דורך דרינגענדען בליק דאס זיא האט יעדען פאסאזירער באלד דורך גענוטצען מיט דיא ביינער אונ האט שוין געוואוסט וויא זיך צו בעגיין מיט אים אונ וועלכע נוטצען פון אים צוא ציהען · אונ נון מיינע טייערע לעזערין אלס מיר האבען שוין גענוג גישפאצירט אין דיא געגענדען פון אינזערע רויזע פינקעלס הערצען אונ מיר וויסען פון אלע זיינע קרימונגען קערין מיר אונז אום צוריק צוא אונזער געשיכטע:

3.

„דיא פערהייראטהונג"

דער ווילע זיינען איבער געלאפען פינף יאר אונ אונזערע רויזע פינקעל איז זיך געווארען אלט איין אונ צוואנציג יאר דיא העכסטע צייט פאר אמיידכען חתונה צוא האבען אדער לפחות איין צו שטעלען זיך אויף דעם שידוכים מארק · דער ברודער אביגדור וואס וואר מיט צווייא יאר עלטער פאר איר וואר שוין דאן אנרוש · דאס הייסט ער האט חתונה געהאט אונ האט זיך אפ גינעט · נון איז ער שוין זיין שוועסטער ניט געשטאנען אין וועג אונ דאך האט איר דיא מוטער ניט געפירט צום מארק ווייל זיא האט געהאט אמארק בייא זיך אין שטוב · דען אונטער דיא פאסאזירען פלעגין זיך צו געפינען אפט זייער פיל אידעשע יונגע לייט אייגלענדעשע אונ אויסלענדעשע · צווייטענס האבען זייא פאר זיך אין זייער געגענד ווירקליך קיין שידוך געהאט · ערסטענס ווייל מען האט זייא דארטין גירופין סאלדאטסקע קינדער · אונ צווייטענס ווארען אלע דארטיגע יונגע לייט ניט נאך איהרעם געשמאק אונ האט אלזוא אוים געשפאנט איר שפינגעוועבע נור אנטקעגען דיא רייזענדע שמעטערלינגע (זומער פייגלאך) ביז עס האט זיך אין אים

פאר

פאר פוטעוועט איין געוויסער פאסאזירער וואס מען האט אים גערופען יאקאב ערענסט פון לייפציג · ער וואר דאן אלט פינף אונ צוואנציג יאר פון שיינעם געוואוקס אונ פון שיינעם אויס זעהען זייער שיין געבילדעט אונ וואר איין בן יחיד פון זייער רייכע עלטערען וואס האבען געהאט איין איינענעם האטעל פון הונדערט נומערין · אונ האבען אים געשיקט אויף רייזען (דאס הייסט צוא בעזעהען פרעמדע לענדער) · דיזער יונגער מאן איז פארפארען אין זייער איינפאר · האט געזעהען דיא רויזע פינקעל אונ וואר וויא בעצויבערט פון איר דען זיא איז אים שרעקליך געפעלען אין אנפאנג וועגען אירע געשעפטיקייט אונ אויפזיכט אין דעם געשעפט אונ האט געוואונצען צו האבען אזו א שטיקעל סחורה אין זייער האטעל אונ דער נאך וועגען אירע גרויסע שיינהייט אונ קלוגעם בענעהמען אונ האט זיך שטערבליך פערליבט אין איר · אונ זיא וואס זיא האט געוואוסט דאס זיא האט דעם בחור געפאנגען האט זיך געמאכט גאנץ גלייכגילטיג אונ האט געשפילט דיא ראלע פון איינער גאנץ אונשולדיגע מיידכען וואס ווייס מער ניט וויא פון גאט אונ ציצית · אונ דאס איז אים נאך מעהר געפעלען דען זיינע עלטערען וואַרען פון געבורט ליטוועשע יודען אונ זייער וואונש וואר אימער צוא בעקומען אזוינס פאר איין שנור · דאס הייסט אזעלכע וואס האט אין זיך איין אידעשע הערץ וואס שלאגט נאך ווארעם פאר דיא אידעשע רעליגיאן :

ער האט אפילו קיין צייט געהאט ער האט זיך דארטין ניט געדארפט פערהאלטען מעהר אלס דרייא טעג · שידוכים אבער זיינען פון גאט אונ וואו איין שידוך מישט זיך אריין דארטין העלפט שוין קיין צייט ניט האבען אונ קיין נייטיגער געשעפט מען בלייבט שטיין לעבען דער באסערטע וועלבסט ביי דעם דרינגערסטען עסק · למשל וויא מיר געפינען ביי

יהודה

יהודה מיט תמר *) וואס ער האט זיך געאיילט צוא דעם שערונג פון זיינע שאף · ער האט געוואלט גאר פאר בייא גיין · דא האט גאט אים צוא געשיקט (זאגען אונזערע חכמים) דעם מלאך וואס איז ממונה אויף תאוה אונ האט צוא אים געזאגט גיין עם וועט דער פון ניט ווערען דוא מוזט זיך דא אפ שטעלען וואנסט פון וואנען דען וועלען ארויס קומען מלכים אונ גרויסע לייט· אונ איז אלזו דארטען ניט ווילענדיק געבליבען · נון קשיא שוין וואו מען וויל אליין וויא אונזערער יאקאב ערענסט אונ איז אלזו פערבליבען דארטין איינע גרויסע צייט אום צו ווערבען (צו שדכנן זיך) אום אונזערע רויזע פינקעל וואס האט פערשטאנען צו בענוטצען דיזע צייט צו אירעם בעסטען (לטובתה) דען זיא האט דער וויילע נאך געפרעגט אויף אים בייא לייפציגער סוחרים וואס האבען זייער גוט געקענט זיינע עלטערען אונ זייער האטעל אונ האבען אלע איינשטימונג בעשטעטיגט דיא רייד פון דיזעם יונגען מענטשען · אונ דאן אלס זיא וואר שוין רעכט געווים אונ קלאר אין זיינע אומשטענדע אונ דאס זיינע ליבע צו איר איז אויפריכטיג אונ פעסט האט זיא אים געלאזט זייער געשיקט (קלוג) אפ צו צווינגען פון איר איין יא ווארט (דאס הייסט דאס ווארט "יא") אונ דאס איבעריגע האט זיא געלאזט אויספירען דורך דריטע מענטשען · דאס הייסט ער זאל איר געבין איין גרויסע כתובה אונ זאל פריהער פאר אליך בעקומען איינע איינוויליגונג פון זיינע עלטערען דער צו דאמיט זיא זאל וויסען אויף קלאר דאס זיא וועט ניט אויס זעהען בייא אירע שוויגער עלטערען וויא איינע אויפגעדרונגענע

איבער

*) מדרש סדר וישב (פרשה פ"ה) אמר ר' יוחנן בקש לעבור וזמן לו הקב"ה מלאך שהוא ממונה על התאוה אמר לו יהודה היכן אתה הולך · מהיכן מלכים עומדים מהיכן גדולים עומדים ויט אליה בע"כ שלא בטובתו :

(איבער געוואלט) שוויגער טאכטער (שנור) · אונ האט דאס או
אוים געפיהרט זייער לייכט ווייל דער וואונש פון זיינע עלטער
וואר ווירקליך צוא בעקומען איין שנור נור פון דיא דושיט
יודען אונ באלד נאך דעם וואר תנאים אונ אומגעזאמט נא
דעם חתונה אונ זיינען זיך אוועק קיין לייפציג · אונ דיא מוטע
פון אונזער רויזע פינקעל מיט דער גאנצען פאמיליע איהר
האבען ניט געוואוסט וויא אפ צוא דאנקען אונ אפ צוא געב
אשבח אונ אלויב דעם בורא ברוך הוא פאר דיזעם גליק א
האבען אים גיבעטין דאס ניט ערגער זאל ער זיך בעגיין מי
דער אנדערע טאכטער · דיא גיילע וואס וואר שוין אויך גענ
צייטיג צוא דער חופה צו פירען :

4.

„גרויסע אומענדערונגען אין דער מוטערס איינפאר“

רויזע פינקעל איז אפ געפארען אונ איר שוועסטער די
גיילע וואר דאן אלט אייאר זיבעצין אונ וואר נאך פיל שענע
אלס זיא נור ניט אזוא קאקעט (פערשייט) וויא זיא · האט
בעצויגען דיא שטעלע פון איר עלטערע שוועסטער אונ איהר
מוטערס איינפאר האט זיך אן גיהייבען פיל מעהר אלס פריש
אריין צוא מישען אין גישעפט אונ שענער זיך צו קליידען או
נאך צו טאן אלע שטיקלעך פון איהר שוועסטער צו ווילענדי
צו ניט ווילענדיק, דען וואס טוט מען ניט צו ליב דיא ביטער
פרנסה עס וואר אבער אן מזל אונ אן פרנסה · דען זינד רויז
פינקעל איז אפ געפארין וואר דער געשעפט עפעס וויא א
געהאקט אונ עס האט אוים גיזעהען עפעס וויא דיא רויז
פינקעל וואלט דיא פרנסה פון שטוב מיט זיך גענומען דער צ
נאך האט זיך גיעפינט פאר איניגע מייל פון דארטין אין שטעט
דאס דורך דעם איז שוין דער גאסצענעם דורך דיזער שטאט
גאנץ פערבראכען געווארען · נאך מעהר עס האט זיך ארויס
נעקליבען

געקליבען צו ליב דעם פון דארטין אויך דיא טאמאוגע · אונ דיא
שטאט איז געווארען וויא פערגעסען פון דער וועלט אונ איין
דורך רייזענדען וואר שוין מעהר ניט צוא זעהען אונ צו הערען ·
נון ווער קען עס מעהר שפירען אלס וויא איינפאר היזיגער דאהער
איז אונז שוין זייער לייכט צו פערשטיין וויא עס האט אוים
געזעהען אין דעם איינפאר פון דער לעבעדיגע אלמנה חוה דיא
מוטער פון דער רויזע פינקעל אונ פון דער גיילע · אין דעם
ערשטען שטילען יאר האבען זיא פערצעהרט דיא ביסעלע
מזומן וואס זייא האבען געהאט אין דעם אנדערין יאר האט מען
שוין אן געהויבען צוא פערקויפען טייערע חפצים פון שטוב ·
אין דעם דריטען יאר האט מען שוין דיא נומערין פערדונגע
אויף וואוינונגען אונ מען האט אן געהייבען צוא לעבין זייער
שלעכט אונ פערדריינגט אונ מיט דער צייט איז מען נאך
געווארין בעלי חובות דער צו נאך האבין זייא שוין פון אמאר
יאר ניט געהערט פון דעם ר' דוד שלאק דען ער וואר פערשיקט
זייער ווייט אונ האבין אלזוא ניט געוואוסט וואו צוא שרייבען
צוא אים אום צוא ערפרייען אים מיט דער טאכטערס חתונה ·
מאנכע אסטאווגע סאלדאטען האבען דער ציילט דאס ער איז
געשטארבען דרייא הונדערט מייל פון דאנען אין חאלערע דאס
דער רב האט דארום געהייסען דעם זון קדיש זאגין אויף פון
דער טאכטער רויזע פינקעל האבין זייא מער ניט וויא אין דעם
ערסטען יאר נאך איר חתונה געהאט בריף דאס זיא איז זייער
גליקליך אונ דער נאך האט זיא אויף גיהערט צוא שרייבען
אונ פלעגט אזוא גאר אויף צעהען בריף ניט ענטפערין מיט
איינעם בפרט נאך אלס מען האט איר געשריבען דאס עס גייט
זייא שלעכט אונ מען האט פון איר פערלאנגט דאס זיא זאל
אין עטוואס אונטערשיקען אונ דאס וואר ווירקליך צוא פיל
פערלאנגט פון איינער טאכטער וואס האט זיך ערצויגען אין
איינפאר הויז וויא מיר האבען שוין פריער געשריבען :

וואס

וואס איז נוגע צו דעם זון אביגדור · קען איך דיר מיינע
לעזערין מער ניט וויא זאגין דאס ער וואר ניט בעסער וויא
דיא איבעריגע יוגענד אונזערע (יונגע לייט) · ער וואר דאן
אלט עטליכע און צוואנציג יאר און שוין איין געטאפעלטער גרוש
אן חכמה · אן מלאכה · דער צו נאך מיט קנאפע געזונד און צו
ערליך צוא סאחערין וויא דיא איבעריגע זיינעם גלייכען; לייט
האבען אים צו גירעט דאס ער זאל זיך אוועק לאזין צו דער
שוועסטער קיין לייפציג דען זיא איז איין גרויסע גבירטע און
איז דארטין אין שטוב דיא גאנצע זעלע (דער עיקר) דען זיא
איז בעליבט ביא איר מאן וואס איז געווארין דא ניט לאנג
דער יורש פון דעם גאנצען האטעל און פון אגרויסען פערמעגען
דען זיין פאטער איז געשטארבען ער האט אבער ניט געוואלט
ווייל ער האט געוואוסט דאס ער וועט דארטין אוים זעהען
וויא אריק דען ער קען קיין טייטש ניט רעבענען און האט זיך
אלזו שרעקט ארום גיזעהען וואס פאר אשוינגעניכטם ער איז און
האט אן געהייבען צוא לערנען דיזע ביידע זאכען (טייטש און
רעכענען) בשעת דער נויט וואר שוין ביא דער טיר · און
סוים האט ער איין עטוואס דער לערינט האט ער געשריבען
צו דער שוועסטער דאס ער האט בדיעה צו קומען צוא איר
און זיא וואס פלעגט זיך פוילען ביז אהער אפ צוא ענטפערין
האט אפ געשריבען אים מיט גרוים האסט דאס ער זאל ניט
וואגען · דען זיא קען פאר אים גאנץ ווייניג טאן דארטין
ערסטענס ווייל איין רוסישען יודען איז דארטין פערבאטען צו
וואוינען · צווייטענס וועט ער איר דארטין זיין צו שאנדע ווייל
ער איז אונוויסענד (ניט גילערינט) און וועט זיך בענעהמען זייער
שמוציג נון איז ער געווארין זייער אפהענדיג און איז געבליבען
זיצין אין גרויסע צרות אין דער היים ביז דער צושטאנד פון
זיין געזונד האט אים געצוואונגען צו בעזוכען דיא אויסלענדישע
בעדער און דאן האט מען שוין אוים געפרעסט דעם לעצטען
גראסען

גראסען פון דער נחלה דען מען האט איר פערקויפט און איז
אלזו אוועק אין דיא בעדער גאר ניט דיינקענדיג צוא זעהען
זיך מיט דער שוועסטער דען ער האט איר בעסער געקאנט
אלס איינער אנדערער און וואלט זיך ווירקליך ניט גיזעהען
מיט איר ווען ניט איין גוטער איינגעל וואלט אים ניט דארטין
אין דיא בעדער צוא זאמען געפירט מיט זיינעם שוואגער וואס
האט זיך אויך דארטין געבאדען און האט אים אויף גענומען
פאר אגוטין נאסט האט זיך מיט אים געפרייט און האט אים
זייער שטארק אוים גירעט פאר וואס ער האט אים ביז אהער
ניט געשריבען פון זייערע שלעכטע לאגע · און האט אים אלזו
ניט געלאזט פארען צוריק קיין רוסלאנד האט גענומען אים מיט
זיך אהיים „זאיי ביא מיר מיין ברודער‟ האט ער אים גיזאגט
איך וועל פאר דיך זארגין איך בין אין שטאנד דיר גוטעס צוא
טאן און ווייטער איז דאך מיינע פרויא דיינע איין שוועסטער
און מעהר וויא דאס האט דער אביגדור ניט געוואלט און
האט אלזוא טויזענדע מאל געדאנקט דעם שוואגער און איז
געקומען מיט אים קיין לייפציג :
נון צוואר פאר דעם מאן אין דיא אויגען האט זיא אים
אויף גענומען זייער פריינדליך און האט זיך מיט אים געפרייט
האט נאך געפרעגט כלומרשט אויף דיא עלטערען אויף דיא
שוועסטער דער נאך אלס זיא וואר מיט אים נאיעדינא האט
זיא אים דאס הערץ אויף געגעסען וואס ער איז אהער געקומען
און אוים געקאראנעט דעם מאן מיט אים · דאך אבער דער
ברודער האט עס זייער גוט אוים געליטען און האט ביא זיך
בעטראכט „מעגסט זיך ריידען וואס דוא ווילסט ווען נור דער
שוואגער איז מיר גוט‟ אין איניגע טעג ארום האט אים דער
שוואגער געדונגען איין לעהרער אויף טייטש אויף רעכענען · און
דיזער אביגדור וואס האט געהאט איינען פלינקען קאפ האט
עס ערלערינט זייער גיך און אין אהאלבען יאר ארום האט אים
דער

דער שוואגער אַריין געבראַכט אין איין קאנטאר אין וועלכען ער האט געדינט איין יאר אומזיסט · אונ האט געמאַכט גרויסע פארשריטע (פעולה) דאס ער האט שוין אָן געהייבען צו נעמען דרייסיג טאלער איין חודש אונ האט שוין ניט געוואלט זיין ביי דער שוועסטערס טיש אונ האט זיך געלעבט פאר זיך · אויך האט ער אוים געווירקט ביי דעם שוואגער צעהען טאלער איין מאנאט פאר זיינער מוטער אונ פאר זיינע שוועסטער · ער פלעגט נאך צוא לייגען וואס ער האט געקאנט פאר איבעריגען פון זיינע שכירות אונ אזוא האט זיך דער אביגדור פערלעבט איינינע יארין אין לייפציג זייער שטיל אונ ערליך · אונ האט דער נאך אין דרייא יאר אַרום אַלס די יורען האבין דארטין רעכט בעקומען גענומען דארטין איינע פרויא אונ איז זיך איין לייפציגער בירגער געווארען :

5.

·אַקליינעם בליק איבער רוויע פינקעלס פיהרונג»

איין געוויסער קלוגער אונ גרויסער פאדראַציק וואר אמאל איין געלאדען צו איינעם רייכען ליטוועשען קויפמאן צו איינעם מיטאג · אונ האט געהאט דארטין איינע געלעגענהייט צו קענען זיינע צווייא דער וואקסענע קינדער וואס זיינען אוים געבילדעט געווארין אין אויסלאנד מיט גרויסע קאסטען · אזון אונ אטאכטער אונ וואס זיינען אקארסט געקומען צוריק · האבען געשפראַכען זייער שיין טייץ פראנצויזעם האבין געשפילט קלאוויר · האבען זייער שיין געטאנצט אונ דאס גלייכען אונ האבען עס זייער גוט אוים געקראמט (בעוויזען) פאר דעם גאסט · אונ אלס דער פאטער האט אים געפרעגט זיין מיינונג איבער זייא ביידען האט ער אים גיענטפערט אזוא · אלס איך וואר מיט אַיאר צעהען צוריק אין ווארשא אונ בין איין געשטאנען אין איינער גרויסע אכסניא האט פערבלאנדזעט צוא מיר אין נומער איין

וועלכען

[וועל]כען איך האב געלאזירט אין אויסלענדעשער הויזירער אדער [פ]ראבעלניק וואס האט געטראגען אקעסטעלע מיט אלער האנד [קלי]ינעקייטען למשל פראפומע · לעווענדעל · טריוואקס · אלער [ה]אנד זייפען · מונדלאקען אונ שוהוואקס · אונ האט מיך גיבעטין [ד]אס איך זאל אים וואס צו לייזען געבין אונ אלס איך האב [א]ים גיענטפערט דאס איך בין קיין מאדע מאן אונ געהער ניט [צ]וא דער געלאנטע וועלט · האט ער מיר אָן געבאטען די [ש]והוואקס אונ האט אפ געפוצט אפאר שטיוועל מיינע וואס [ז]יינען געשטאנען מיט נאך פילע אנדערע ארטען שטיוועל אין [ק]ארצימער אונ זייא זיינען גיווארין פיל גלענציגער אלס ביירהייט · [ג]אטירליך וויא מיט איינעם לאק אדער פאקאסט איבער צויגען [ד]אס עס האט מיר די אויגען געבלענדעט צו קוקין אויף זייא אונ האב בייא אים געקויפט איין האלבע טוץ שלויציקעם אונ [ה]אב אים בעצאלט אַרובעל אונ ער האט זייא אוועק גישטעלט [א]וועקן די שטיוועל · קוים איז ער אַרוים פון שטוב איז גיקומען [א]יין דינער איין קריסט אַיין אוים געמאכטער אינגעל פון וואגען איך האב אים געשיקט אונ האט בעוואונדערט די אויך געפוצטע שטיוועל מיינע אונ די שלויציקעם אונ האט מיך געפרעגט וויא אזוא זייא קומען אהער „דאס האט מיר אפ געפוצט איין אויסלענדער הויזירער" האב איך אים גיענטפערט, אונ האב דאהער געקויפט בייא אים איין האלבע טוץ שוהוואקס · שאדע אום דאס געלט אונ שאדע אום די אוים געפוצטע שטיוועל האט ער מיר גיענטפערט איך וועל אייך ניט לייקענען די שוהוואקס איז די בעסטע אונ טויג נור פאר די אויסלענדעשע לעדער פאר אונזערע לעדער אבער איז עס זייער שעדליך עס צו ברענט אונ צו עסט עם וויא איין אלעם :

אונ אזוא האט זיך עס טאקע אוים געלאזען אין איינינע טעג אַרום זיינען די אוים געפוצטע שטיוועל צוא פאלען געווארען אויף שטיקער · דאס זעלביגע מיין העררך איז די

אויסלענדעשע

אויסלֶענְדִישֶׁע בִּילְדוּנְג פַאר אוּנְזֶערֶע הִיגֶע לֶענְדֶעשֶׁע אִידֶען וָואס הָאבֶּען דֶער צוּא קֵיינֶע גֶעהֶערִיגֶע עֶרְצִיהוּנְג עֶס שַׁאדֶעט זֵייא פִיל מֶעהְר אַלְס עֶס נוּצְט זֵייא עֶס :

אוּנ וִויא וַואר דִיא רֵייד וַוארֶען פוּן דִיזֶען קְלוּגֶען פָּאדְרַאצִיק קֶען אוּנְז דִינֶען דִיא רוֹיזֶע פִינְקֶעל פַאר אַיין גוּטֶען בַּייא שְׁפִּיל דֶען וִויא אוֹיךְ גֶעזוּג פַאר דָארְבֶּען זִיא וַואר זַייעֶנְדִיג נָאךְ בַּייא אִיהְרֶער מוּטֶער אִין הָאטֶעל אִיז זִיא דָארְטִין אִין לַייפְּצִיג גֶעוָוארֶען טוֹיזֶענְדֶע מָאל מֶעהְר פַאר דָארְבֶּען דֶען דִיא בִּיסֶעל בִּילְדוּנְג אוּנ דִיא פְּלֶעצְלִיכֶע פְרַייהַייט וָואס זִיא הָאט דָארְטִין בֶּעקוּמֶען *) הָאט אוּיס גֶעלָאשֶׁען אִין אִיר דֶעם שְׁוַואכֶען פוּנְק אִידֶעשְׁקַייט וָואס הָאט אִין אִיר הֶערְצֶען גֶעגְלִיהֶעט אַלְס זִיא וַואר נָאךְ בַּייא אִיהְרֶע עֶלְטֶערִין וַוייל דִיא אִידֶעשְׁקַייט אִיהְרֶע וַואר אִיר נִיט אַיינְגֶעלֶערִינְט אוּנ פַארְשְׁטַאנְדִיג גֶעמַאכְט נוּר אַיינְגֶעוואוֹינְט אוּנ פוּן וֶועלְכֶער גֶעוואוֹינְהַייט קֶען מֶען זִיךְ נִיט אָפּ גֶעוואוֹינֶען · אוּנ וַוייל אִיר הֶערְץ וַואר שׁוֹין פֶערְדָארְבֶּען פוּן צוּ הוֹיז הָאט זִיא שׁוֹין נִיט גֶעקֶענְט ווִידֶער פֶערְדַייעֶן דָאס גוּטֶעס וָואס דִיא בִּילְדוּנְג קֶען גֶעבִּין · לְמָשָׁל וִויא דִיא הוּמַאנִיטֶעט (מֶענְשֶׁען לִיבֶּע) אַרְטִיקַייט · הוֹיפְלִיכְקַייט · עֶרְקֶענְטְלִיכְקַייט (בְּלָאהָאדָארְנָאסְט **) נוּן וָואס קֶען שׁוֹין זַיין פֶערְדָארְבֶּענֶער אַלְס אַיין מֶענְטְשׁ אוּנ בִּפְרַט נָאךְ אַיין וַוייבְּס פֶּערְזָאן וָואס אִיז אָן רֶעלִיגְיָאן אוּנ אָן בִּילְדוּנְג זַייעֶנְדִיג נָאךְ דֶער צוּא אַיינֶע גְרוֹיסֶע ווִירְטִין פוּן אַיין גְרוֹיסֶען הָאטֶעל · דִיא שְׁוִוינֶער הָאט אִיר בַּאלְד דֶער קֶענְט וָואס פַאר אַיין פַייגֶעלֶע זִיא אִיז אוּנ הָאט זִיךְ גֶעפוּנֶען גַאנְץ בֶּעטְרָאגֶען אִין אִיהְרֶען וואוּנְץ צוּא בֶּעקוּמֶען אִין אִיר אַיינֶע

גאטס

*) דָאס אִיז גֶעמֵיינְט דֶעם פְּרַייעֶן אַיינְגַאנְג וָואס דָארְטִין הָאבֶּען מֶענֶער מִיט פְרוֹיעֶן זֶעלְבְּסְט בַּייא דִיא דָארְטִיגֶע יוּדֶען :

**) דָאס זֶעלְבִּיגֶע וֶוערֶען אוּנְזֶערֶע אַלֶע פוֹילִישֶׁע יוּדֶען וָואס בֶּעזֶעצִין זִיךְ אִין טַייץ לַאנְד :

גָאטְס פָארְכְטִיגֶע שְׁנוּר אוּנ הָאט זִיךְ גֶעקְלֶעמְט דַארִיבֶּער גָאר אָן אַיין שִׁיעוּר אוּנ הָאט זִיךְ שׁוֹין נִיט גִיקֶענְט הֶעלְפֶען וַוייל דֶער זוּן הָאט אִיר זֵייעֶר לִיבּ גֶעהַאט אוּנ וַואר דֶער צוּ אַיין גְרוֹיסֶע בְּרִיאָה אִין דֶעם עֵסֶק פוּן הָאטֶעל אוּנ הָאט מִיט אִיהְרֶע בֶּרֶיעסְקַייט אִין אַיין קוּרְצֶע צַייט פֶערְדָאפֶּעלְט אִין אִים דִיא פַּרְנָסָה · אוּנ אִין פֶערְלוֹיף פוּן דְרַייא יָאר אִיז גֶעוָוארֶען אִיר הָאטֶעל דֶער עֶרְסְטֶער אִין שְׁטָאט זַיינֶע נוּמֶערִין וַוארֶען אִימֶער פֶערְנוּמֶען מִיט דִיא גְרֶעסְטֶע בַּאנְקִייעֶן · מִיט דִיא גְרֶעסְטֶע הֶערְשַׁאפְטֶען צְוַואר עֶס וַואר דֶער בַּייא קֵיינֶע גְרוֹיסֶע נִסִים · דִיא קְטוֹרֶת וֶועלְכֶע זִיא הָאט צוּ דִיזֶעם צוּיבֶּער גֶעבְּרוֹיכְט קֶען עֶס לַייכְט יֶעדֶערֶער פַאר שְׁטֵיין · דָאךְ אָבֶּער צוּ וָואס טוֹיג אוּנְז דִיא חָכְמוֹת אוּנ דִיא קוּנְצֶען וֶוען דִיא גֶעמֵיינְסְטֶע פֶערְדָארְבֶּענְהַייט גִילְט · אוּנ דֶער מַאן וָואס וַואר נוּר אַיין לֶעבֶּע מַאן (דָאס הֵייסְט וָואס הָאט גֶעוָואלְט נוּר רוּהִיג אוּנ לִיכְטִיג לֶעבֶּען) הָאט נוּר גֶעוואוּסְט פוּן אִיהְרֶע מַעֲלוֹת אָבֶּער נִיט פוּן אִיהְרֶע חֶסְרוֹנוֹת וַוייל עֶר הָאט עֶס נִיט גֶעוָואלְט ווִיסֶען וַוייל עֶר אִיז בֶּעהַאנְדֶעלְט גִיוָוארִין פוּן אִיר נִיט פִיל שְׁלִימֶער אַלְס אַיין אַנְדֶערֶער פָארְנֶעהְמֶער פַּאסַאזִירֶער אוּנ הָאט זִיךְ גְלִיקְלִיךְ מִיט אִיר גֶעשֶׁעצְט :

אוּנ דַאמִיט זִיא זָאל פָּטוּר וֶוערִין פוּן דִיא פוֹילֶעשֶׁע אִידֶעשֶׁע פַּאסַאזִירֶער דָאס זֵייא זָאלִין נִיט אַיין קֶעהְרִין אִין אִיהְר הָאטֶעל וַוייל זִיא הָאט זֵייא פַיינְט גֶעהַאט וִויא דֶעם טוֹיט וִויא דֶער שְׁטֵייגֶער אִיז פוּן אַלֶע פוֹילִישֶׁע אִידֶען וָואס וֶוערִין טַייצִין הָאט זִיא גֶעטְרֶעפְט דִיא קִיךְ אִיהְרֶע אוּנ הָאט נָאךְ דֶער צוּא אָפּ גֶערִיכְטֶעט (אוּיס גֶעלֶערִינְט) אִיהְרֶע הִינְט דָאס זֵייא זָאלִין קַיין פוֹילִישֶׁען יוּדֶען נִיט אַרוֹיף לָאזֶען אוֹיף אִיהְר הוֹיף · אוּנ וֶוער הָאט נָאךְ אַזוֹא מוֹרָא פַאר אַיין הוּנְט וִויא אַיין פוֹילִישֶׁער יוּדֶע בִּפְרַט נָאךְ וֶוען צְוֵייא זַיינֶען שׁוֹין גֶעבִּיסֶען גֶעוָוארֶען פוּן זֵייא · נוּן פֶערְשְׁטֵייט זִיךְ שׁוֹין דָאס אַלֶע רַייזֶענְדֶע יוּדֶען הָאבִּין אִיר הָאטֶעל אוּיס גֶעווִייכְט וִויא מֶען וַוייכְט אוּיס אַיין פֶּעסְט אַ״ז

און האט דורך דעם בעקומען דעם נאמען „דיא פוילישע בעל אכסניעטע“ וואס דאס האט איר זייער געקריינקט:

נון מיינע טייערע לעזערין גענוג דיזע קליינע בעשרייבונג פון דעם רויזע פינקעלס כאראקטער דארטין אין לייפציג פאר אונזערע געשיכטע איך וועל ניט בעשרייבען וויא עס איז צו גיגאנגען צווישין איר אונ צווישין איהרע שוויגער עלטערין צווישין איהרע בעדינטע דען מיר קענען עס זייער לייכט דא פערשפארען אונ קערע מיך אום ווידער צו אונזער ערצייהלונג:

6.

„דיא שוועסטער גיילע“

דער ווייל איז זיך גיווארען דיא שוועסטער גיילע אלט עטליכע אונ צוואנציג יאר שיין וויא דער מאנד אויס געוואקסען וויא איינע פאלמע געזונד וויא איינע אייכע אונ גוט אונ קיים (צינעדיק) וויא איינע טויבע · קורץ דער פון זיא האט געהאט אלע מעלות אין דער וועלט וואס איין פרויא דארף האבין אום גליקליך צו מאכען איין מאן נור קיין געלט ניט אונ וואס זיינען ביא אונז יודען אלע דיזע מעלות אן געלט פיל ווייניגער נאך אלס דיא בעסטע ציגארען אן איינער עטיקעטע (דאס איז דיא פארפוצטע פאפירענע שיידעלע) · נון האט דיא מוטער געשריבין צו איר עלטערע טאכטער ווענין איר דאס הייסט זיא זאל איר שיקען אויף נדן אונ האט אזוא נאר קיינע אנטווארט בעקומען פון איר דא האבין לייט געראטען דאס זיא זאל איר אליין אוועק שיקען צו איר זיא האט עס אבער ניט געוואלט ווייל זיא האט געוואוסט דאס דיא רויזע פינקעל פירט איינע טרפה קיך אונ האט איר אלזו ביא זיך געהאלטען ביז זיא האט אויס געווירקט ביא איר זון אביגדור דאס דיא גיילע זאל זיין ביא אים דארטין אין לייפציג ביז ער וועט וואס ממציא זיין פון דער רויזע פינקעל אדער ביא איר מאן עפעס אויף נדן אונ וועט פילייכט דער צו

נאך

נאך קענען פערשלייערין איר דארטין אונ האט אלזוא אוועק געשיקט צו אים קיין לייפציג · דער ברודער האט איר אן גענומען וויא אויך ארעם ער וואר זייער פריינדליך אונ האט איר גיהאלטין ביא זיינעם טיש כמה וכמה חדשים אין וועלכע זיא האט זיך נור צווייא דרייא מאל גיזעהען מיט איר שוועסטער אונ דאס איז איר אן גיקומען מיט גרויסע צרות דען זיא האט איר נאר ניט געוואלט אויף איר שוועל ארויף לאזען אונ ווער רעט שוין פון צוא געבין איין גראשין אויף נדן · אונ פון דעם שוואגער וואר אויך ניט וואס אויס צוא וויקען ווייל ער איז געווארין אין דיזעם משך איין פאנטאפעל מאן (דאס הייסט ער איז גיווארין גאנץ אונטער וואָרפען אונטער דער פרויא זיינע דאס ער האט שוין ניט גיהאט קיין שליטה איבער איין גראשין) נון וואר דארטין זייער טריבע אויסזיכטען פאר אונזערע ארעמע גיילע אונ האט שוין געהאט בדיעה אפ צו פארין צוריק צוא דער מוטער:

דאך זאגט דער אלטער שפריכווארט „ווען דער נויט איז אם גרעסטען איז דיא הילפע אם נעכסטען“ (אם נאהענטסטען) אונ אזו וואר דא אויך דיא רויזע פינקעל איז גיווארין קראנק פון איין קינפעט אונ האט געמוזט היטין דיא בעט שיינע עטליכע וואכען · דיא קראנקהייט וואר פערבונדען מיט גרויס געפאהר אונ האט גידארפט האבין דיא גרעסטע ווארטונג (פילנאסין) אונ פון וועמען קען מען האבין נאך בעסערע ווארטונג אלס פון איינער אייגענע שוועסטער אונ בפרט נאך וויא דיא רויזע פינקעל וואס האט ניט געהאט קיינע טרייע דינערין ארום זיך ווייל זיא פלעגט צו בעהאנדלען איהרע דינערשאפט זייער גראב אונ טיראניש נון קאלי בעדא דאזידא · דער צו נאך האט איר פערשמעקט דער שרעקליכער גרוך פון יענער זייט (פון יענעם עולם) אונ מיט דעם טויט איז ניט צוא שפאסען עס ווילט זיך דאן שוין ניט מעהר איין צוא רייסין מיט דעם ביז הער פערשווינגענעם

בעשעפער

בעשעפער אונ האט אלזא געלאזט דאס איהריגע איבער גיין אונ האט געלאזט רופין איר שוועסטער צוא זיך אונ זיא איז געבליבען ביא איר בעט גאנצע זעקס וואכען וויא צו געקייטעט האט איר אפ געהיט וויא איר אויגאפעל אונ איז אוים גישטאנען איהרע לוינען (שגעונות) מיט דער גרעסטען געדולד · דער פאר אבער האט זיא געהאט פון איר פאר שפרעכונגען איבער פערשפרעכונגען זיא האט איר צו געזאגט צו מאכען דיא קיך כשר אונ האלטען איר ביא זיך צוא געבין איר ארעכטין נדן אונ אוים צו זוכען פאר איר איינע גוטע פארטי (שידוך) אונ אויך אן דער מוטער זיך ניט צו פערגעסין אונ אונזערע גיילע האט אן געהייבין צו האפין אויף בעסערע צייטען · דאך אבער דיא פערשפרעכונגען אין נויט פערליערען זיך זייער אפט וויא איין שוואכער לויט *) (שטימע) אונ אזו וואר דא אויך אונזערע רויזע פינקעל איז גיווארין געזונד אונ דיא קיך איז געבליבין אטרפה דען וואצו צווייערלייא כלים · טייערע פלייש. אונ דער צו נאך ניט אזו געשמאק · אויך האט איר אן גיהייבען צוא רייען (חרטה צו האבין) וואס זיא האט דיא שוועסטער אריין גענומען אין שטוב וואס וויל פון איר טיש ניט געניסען אונ וואס איר מאן זעהעט איר גערען אונ דיא פאסאזירען טועו איר אן גרוים עהרען דער צו נאך וואס זיא האט דא איר אזו פיל גוטס פערשפראכען אונ האט אלזוא געזוכט איינע גוטע געלעגענהייט וויא זיא זאל זיך קענען אויף איינמאל מיט איינעם שיינענדען רעכט לויז ווערין פון איר · אונ וויא דער שפריכווארט זאגט וואס מען זוכט נור געפינט מען אזו וואר דא אויך · גאט האט איר צו געשיקט איינע שלוציע דער צוא איינע שלוציע ביא וועלכר זיא האט האלדז אונ ביין געבראכין וויא מיר וועלין דא באלד אין קורצין דער ציילין :

דער

*) מדרש וישלח פ״א אמר ר׳ אבא בר כהנא בשעת עקתא דרא · בשעת רווחא שיטפא (שבחה):

7.

דער הויזירער אונ דיא גנבה.

אין עטליכע וואכין ארום נאך אירע שרעקליכע קראנקהייט האט זיא אן געהייבין ארום צוא זעהען ארום אירע ווירטשאפט אויף וועלכע זיא האט ניט געקוקט כמה וכמה וואכין · נון פאר שטייט זיך דאש דיא דינערשאפט האבין ביא דיזער רעוויזע ניט ווייניג געליטען · דיא האט בעקומען אקללה · די אפאץ · איינע די אנדערע האט מען אפ גירעכינט · דיא לעצטע רעוויזע האט זיא געמאכט ביא זיך אין גאבינעט איבער דיא טייערע ווייסצייג אונ איבער דאס בארעם געלט · ביא דיזער רעוויזע וואר איר צוא הילף דיא שוועסטער · דען עס וואר דארט זייער פיל צוא ציילין אונ צוא צייכענען אונ דיא רויזע פינקעל וואר נאך דאן מיט איינעם זייער שוואכען קאפ · עס האט דיזע ארבייט געדויערט דארט מער אלס אפאר שטונדען אין וועלכע דיא גיילע איז גיוועזען אויסער זיך פון גרוים פערוואונדערונג · דען צייט זיא האט גילעבט האט זיא ניט גיזעהען אזו פיל עשירות אונ טייערע ווייסצייגען · עס וואר דארטין מעהר אלס אכציג טויזינט טאלער אין באנק אונ מעהר אלס צווייא טויזינט שטיק גרעט פון דעם בעסטען קאליבער אונ נאך דעם בעענדיגונג פון דיזער ארבייט האט זיא זיך אנידער גיזעצט אין איינעם טיפען שטיל לעבען איינעם ווארעמען קאמין אונ האט זיך געהייסין דער לאנגען קאווע אונ דיא שוועסטער האט זיך גיזעצט איר אנטקעגין אונ האבין צווישין זיך גישפראכין פון הייזליכע זאכין · עס וואר דאן הערבסט דארויסען וואר זייער קאלט אונ רעגענדיג אונ האבין זיך געפילט זייער בעהאנט (וויגאדנע) · דיזע רוהע אבער איז זייא ניט אויף לאנג פערנענט (פערגונגען) געווארען · דען קוים זיינען זייא זיך גיזעסין צוואנציג מינוטין רוהיג האט זיך אויף געמאכט דיא טיר אונ דער ברודער אביגדור איז אריין גיקומען פיין נאס פון רעגין מיט איינעם בלייכין

געזיכט

געזיבט און איז צו געלאפין צו דער רייכע שוועסטער מיט איין גרויס געוויין און געבעט דאס זיא זאל אים אויס העלפען אין דרייא הונדערט טאלער וואס ער ברויכט זייא צו האבין אום צו ווערין איין בירגער אין לייפציג זאנסט שיקט מען אים מארגען ארויס צו דעם גרענעץ פרייסען און פון דארטין וועט מען אים טראנספאטירען קיין רוסלאנד און דארטין וועט ער פאר דעם ניעזאקאנעם זיצין אין אויסלאנד במשפט ווערין וויא איין בעגלער דען אזו וואר דאן דיא געזעטצע :

דיזע געבעטע וואר אבער בעאנטווארטעט מיט אגרויסען בייזער און מיט אגרויסין לארעם „וואס ווילין זייא פון מיר האבין דיא משפחה בעטלער האט זיא אויס געשריען. וואס האבין זייא זיך אין מיר אן געטאן · דיא בעט פאר זיך נדן (וויינענדיק אויף דיא שוועסטער) און דער בעט געלט אום פאר אבירגער אים צו מאכען · נון דארף מען דאך פאר אייך דעם קייזערס אוצר · ניין אביגדור דו וועסט מיט מיר גאר ניט אויס פיהרען מען קען דיך פון מיינט וועגין היינגען· מיר ארט עס גאר ניט און הלואי וואלט עס דיא פאליצייא געטאן מיט דיר מיט עטליכע יאר פריער וואלט איך פערשפארט גענוג געלט און קלאפאט דען דו קאסט מיר נאך ווייניג וואס איז מיין מאן האט ניט אויס געבראכט אויף דיך כמה וכמה מאות טאלער · א העטע איך ניט אן געהויבען צו נעמען ביא אים שטריינגען רעכענונג פון דאס געלט וואלסטו ביא אים דעם לעצטין גראסען אויס געזויגען · יעצט פערשטייא איך שוין וויא דו האסט דיך געהאלטען דא ביז אהער דאס האט פערגעווים געקאסט מיין מאן יאר פיר יאר גאר דאס געלט · און איצונד דאס ער האט שוין ביא מיר קיין וויילער איז עס דיר געקומען צום ביין · א וואלט איך דיר ניט געקאנט וואלט דיזע (גיילע) אויך ניט דא גיוועזן איין שלעפער בריינגט דעם אנדערין :

קורץ דער פון מיינע לעזערין איך וויל ניט מאריך זיין זיא האט אים אויף געגאסען מיט איין גוטין זוד און איז ארויס

געלאפען

געלאפען פון נאבינעט מיט דיזע ווערטער „עס איז זיך ניט צו בעהאלטען פון זייא„ און זייא ביידע זיינען געבליבען שטיין וויא איין רייזענדער אין איינעם וואלד וואס איבר אים גיסט איין שלאגם רעגין מיט איין גוואלטיגין דונער· עס האט אהיפשע צייט געדויערט ביז זייא זיינען צו זיך געקומען און דאן האט זיך אפ גערופען דיא גיילע· הער ליבער ברודער אביגדור דו ביזט מיר ליבער אלס מיין לעבין עס מעג זיך מאכען מיט מיר וואס נאט ווילדיר זאל קיין לייד גישעהען דו זאלסט ניט געטראנספאטירט ווערין נאך דיא גרענצע · מעהר אלס טויזנט מאל האט מיר דיא שוועסטער פערשפראכען אין דער צייט פון איר קראנקהייט צו געבין טויזנט טאלער נדן נון גיב איך אפ דער פון דרייא הונדערט דיר „גוט„ האט זיך אפ גערופען דער ברודער דאך האסטו עס נאך ניט אין דער האנט· פאר מיך צוואר ניט האט זיא זיך אפ גירופין פאר דיך אבער יא :

און דיזעם ריידענדיג איז צו געגאנגען צום קאמאר אין וועלכען עס איז גילעגין דאס געלט און גישטעקט אין אים דער שליסעל און האט ארויס געהאפט דרייא פעקעלעך טאלער וואס אין יעדען וואר אויס געציילט צו הונדערט און האט עס אים אפ גיגעבין „א מיינע טייערע שוועסטער„ האט ער זיך צו איר אפ גערופין דו וואגסט זיך צו פיל דו קאנסט נאך ניט דיא רויזע פינקעל זיא קאן אונז דער פאר אויף דעם פייער בריינגען זיא איז אן אגעוויסען אן איין הערץ אן גאטעס פורכט זיא וועט אונז ביידען אומגליקליך מאכען איך וויל עס בעסער ניט נעמען · ניין ברודער נעם עס יוא צוא דיר וועט זיא ניט האבין זיא וועט פון דיר גאר ניט וויסען איך וועל דיא שולד אויף זיך אליין נעמען און וועל מיט איר דורך קומען · און ווען ניט מוז איך עס אויך טאן אזו גוט וויא איין יעדער אנדערער ארענטליך מענטש וואס רעטעט דעם צווייטען פון וואסער מיט אייגענער געפאהר און דיזעם ריידענדיג האט זיא אויף

ניעפינט

גיעפינט איינע הינטער טיר פון דעם גאבינעט אונ האט אים ארויס געשטויסין מיט דעם געלט דורך יענע צארנע טרעפ וואס ווערט גערייניגט דורך זייא דער פארטעמאן (אפטרעט) וואס קומט אריין אין גאבינעט אונ האט אוים גרויס צוא קאכטהייט פערגעסין צו פערשליסען דיא הינטער טיר אונ איז באלד ארויס פון גאבינעט אין זאל אונ האט זיך גישטעלט מיט דעם געזיכט צום פענסטער אונ האט געמאכט אוים לאנגווייליע מיט איר ווייסען פינגער צוקען אויף דעם שוויים פון דיא שויבין · אונ דיא רויזע פינקעל איז דער ווייליע ארונטער אין קיך אונ האט אוים גילאזין איר שווארצע גאלע צוא דער קעכין אונ האט זיך אום גיקערט אין איר גאבינעט ערסט אין אנוטע שטונדע ארום אונ געהאט דארטין נאך צעהען מאל מער אורזאך (פריצינע) צו ווערין צעהען מאל בייזער אלס דארטין אונטין אין קיך דען זיא האט דארטין דער וויסט אזו אפארזין וואס זיא ווינצט אים ניט צוא זעהען ביי זיך אויף דעם הויף אזוא גאר אונ וואס זיא האט איר גלייכען שוין מעהר אלס איין מאל ארוים געיאגט מיט הינט פון דארטין אונ דאס וואר איין פוילעשער הוזירער · איין יודע נאך דער צו וויא ער לעבט אונ וועבט · לבד דעם וואר ער נאך פיין נאס עס האט גערונען וואסער פון זיין מאנטעל אונ פון זיינע שלעכטע שטיוועל אונ האט געמאכט דיא ריינע פאדלאגע שמוציג אונריין אין העכסטען ער האט זיך פעראירט ער האט געמיינט דאס דיא הינטער טרעפ פון דעם גאבינעט איז דער רעכטער אריין גאנג אין דיא ווירטשאפט פון דיזען האטעל אונ האט צו זיינעם אונגליק דער וויסט דיא הינטער טיר אפען אונ איז אריין אין גאבינעט אונ האט געווארט עטליכע מינוטין ביז איינער פון דיא הויזלייטע וועט זיך צוא אים ארוים ווייזען · נון פארשטייט זיך שוין וואס איינע ווארמע אויפנאהמע דיזער ארעמער מענטש האט געהאט פון דיזער טייוועלשע פרויא זיא האט געמאכט באלד איין גרויסין לארעם מיט איין שרעקליכען קוויטש עס זיינען אן געלאכן .

געלאפען עטליכע דינסטען אונ יונגען מיט אפאר גוטע הינט אונ מען האט דיזען מענטשין טראקטירט מיט אפאר טוצענד פייערינגע פעץ · מען האט אים אוים געריסען אהאלבע בארד · מען האט אים קורץ אונ שארף אוים גיפרעגט וויא אזוא איז ער פערקראכען אהער ? אונ אלס עס האט זיך ארוים געוויזין דאס ער האט זיך ווירקליך נור פאר אירט אהער אונ עס פעלט גאר ניט פון דיא שטוב קליינינקייטען · האט מען אים דער לייגט עטליכע גוטע קולאקעס אין נאקען אונ מען האט אים דורך געטריבין מיט הינט · דאס הייסט מען האט אים גיגעבין צו פערשטיין דאס אהער זאל ער שוין נאך אמאל ניט קומען · דער צוא נאך האבין זיך אוים געשאטין עטליכע טאלער ביי אים פון דער קעשענע ביי דעם שקארען מארש וואס ער האט געמאכט פון דיא טרעפ אראפ · אונ דאס האבין אויף געקליבין דיא בעדינטע פאר זיך אונ האבין ביי זיך גילאכט „א מעכטין מיר האבין אפטער אזעלכע פאסאזירען דאן וואלטין מיר אונזערע טאשען פול מאכין :

קוים איז געווארין אין שטוב שטיל האט דיא רויזע פינקעל אן געהייבין צוא מאכין אשטריינגע סלעצטווא ווער האט דיא הינטער טיר גיעפינט אונ האט עס בשום אופן ניט גיקענט דער גיין אונ איז געווארין דורך דעם העכסט אונרוהיג אונ האט געלאזט באלד אויף דער שטעלע צוא מאכען צו איר נאך אשלאס נאך מעהר צו שראקען איז זיא געווארין אלס זיא האט דער זעהען דאס עס שטעקט דער שליסעל אין קאמאד אונ דער שופלאד איז עפעם וויא גערוקט געווארין · צוואר האט זיא זיך דער מאנט דאס זיא האט דעם שליסעל געלאזט אליין שטעקין דאך דאס האט זיא זייער גוט געדיינקט דאס זיא האט דעם שופלאד זייער גוט צוא געמאכט · נון וואר איינער געווים ביי דעם קאמאדע אונ האט זיך באלד געחאפט צו דיא געלט אונ האט אויף דער שטעלע דער קאנט דאס עס זיינען דרייא פאצקעס דער פון גערירט געווארין · נון האט זיא שוין קיין אנדערין ניט חושד

גִינוּעֶן וִויא דֶעם הוֹיזִירֶער (קַארַאבָּעלְנִיק) אִינ עֶר הָאט גֶענוּמֶען נוּר דְרַייא וַוייל עֶר הָאט בְּוַודַאי מֶעהְר קַיין צַייט גִיהַאט צוּ גֶעמֶען מֶעהְר דִיזֶער חֲשַׁד אִיז בַּייא אִיר גִיוָוארִין נָאךְ גֶעוִויסֶער אַלְס דִיא דִינֶער הָאבִּין דֶער צֵיילְט דָאס עֶס הָאבִּין זִיךְ אַרוֹיס גִישָׁאטִין בַּייא דֶעם הוֹיזִירֶער מֶעהְר אַלְס צֶעהֶען טָאלֶער פוּן קֶעשֶׁענֶע אַרָאפּ לוֹיפֶענְדִיג פוּן דִיא טְרֶעפּ אוּנ הָאבִּין אִיר גֶעוִויזִין דִיא טָאלֶער· נוּן דָאס אִיז גֶעוִויס זַיין אַרְבַּייט הָאט זִיא אוֹיס גֶעשְׁרִיעֶן עֶר אִיז אַיין דִיבּ (גַנָב)· עֶס אִיז מִיר נִסִים גִישֶׁעהֶען וָואס עֶר הָאט מִיךְ אִין גַאנְצִין נִיט בְּדַלוּת גִישְׁטֶעלְט:

נוּן הָאט זִיא אוֹיף דֶער שְׁטֶעלֶע גִילָאזְט מֶעלְדֶען דֶער פוּן אִין דֶער פָּאלִיצַייא אוּנ הָאט דֶעם שָׁאדִין אָן גִיגֶעבִּין פִינְף מָאל אַזוֹ פִיל· אוּנ דִיא פָּאלִיצַייא הָאט אִין דִיזֶער נַאכְט אוֹיס גִיטְרֵייסִילְט גַאנְץ לַייפְּצִיג· אוּנ מֶען הָאט דֶעם הוֹיזִירֶער עֶרְגְרִיפֶען עֶס וַואר אִים זַייעֶר לַייכְט צוּ דֶער קֶענֶען אָן זַיין אוֹיס גֶעריסֶענֶע בָּארְד אוּנ אָן זַיין גֶעשְׁוָואלֶענֶע גֶעזִיכְט אוּנ מֶען הָאט אִים אַיינְגֶעפַּאקְט: אוּנ מֶען הָאט אִים זֵייעֶר שְׁטַארְק עֶקְזַאמֶענִירְט מֶען הָאט אָבֶּער גָאר נִיט גִיקֶענְט אַרוֹיס בְּרֵיינְגֶען פוּן אִים· אַפַּאס הָאט מֶען בַּייא אִים דֶער וִויסְט אַיין פְּרַייסִישֶׁען נוּר פוּן גֶעבּוּרְט (הָאט זִיךְ אַרוֹיס גֶעוִויזֶען) אִיז עֶר אַיין רוּשִׁיסֶער· פִיר וָואכִין אִיז דִיזֶער אוּנְשׁוּלְדִיגֶער מֶענְטְשׁ גִיזֶעסִין מֶען הָאט אִים זַייעֶר שְׁטַארְק גֶעמוּצֶעט אוּנ עֶר אִיז זִיךְ אַלְץ גֶעבְּלִיבִּין בַּייא דָאס זַיינִיגֶע דָאס עֶר וַוייס נִיט פוּן וָואס צוּ זָאגִין בִּיז מֶען הָאט אִים אַרַיין גִיזֶעצְט אִין דָאס לַאטֶען הוֹיז*) עֶר הָאט דָארְטִין גַאנְצֶע צְוַוייא טֶעג אוֹיס גֶעלִיטֶען דִיא

גרעסטע

*) דָאס לַאטֶען הוֹיז אִיז אַיין שְׁטוּבּ וָואס אִיר פַאדְלָאגֶע אִיז בֶּעשְׁלָאגֶען מִיט דְרַייא קַאנְטִיגֶע לַאטֶען וָואס זֵייעֶר שַׁארְפֶער קַאנְט אִיז גֶעוֶוענְדֶעט אַרוֹיף· אוּנ אִין דִיזֶער שְׁטוּבּ פְלֶעגְט מֶען דָאן אַרַיין צוּ לָאזִין מוּטֶער נַאקֶעט דֶעם רַאסְטַאנְט וָואס מֶען הָאט נִיט גֶעקָאנְט דֶער גֵיין פוּן אִים דִיא וַוארְהַייט דֶער שְׁטַארְקְסְטֶער

מענטש

גְרֶעסְטֶע שְׁמֶערְצֶען אוּנ אוֹיף דֶעם דְרִיטִין טָאג וַואר אִים שׁוֹין אַזוֹ שְׁלֶעכְט דָאס עֶר הָאט שׁוֹין אָן גֶעהֵייבִּין צוּא זָאגִין וָואס מֶען הָאט פוּן אִים פֶערְלַאנְגְט· דָאס הֵייסְט דָאס עֶר אִיז דֶער דִיבּ (גַנָב) דֶען וָואס טוּט נִיט אַיין מֶענְטְשׁ אוֹיס יִסוּרִים· דֶען זֶעלְבְּסְט אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים זָאגִין „אִלְמָלֵא נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה הוו פלהו לצלמא” וֶוען מֶען וָואלְט גִישְׁלָאגִין דֶעם חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל אוּנ עֲזַרְיָה וָואלְטֶען זֵייא זִיךְ אוֹיךְ גֶעבּוּקְט צוּא דֶעם גֶעצֶענְבִּילְד פוּן דֶעם נְבוּכַדְנֶצַר· דָאךְ הָאט עֶר נִיט מוֹדֶה גִיוֶוען אוֹיף אַזוֹ אַיין סַךְ וִויא זִיא הָאט גִיזָאגְט אוּנ דַאן הָאט מֶען אִים אִיבֶּער גִיגֶעבִּין צוּ דֶעם אַסִיזֶען גֶערִיכְט*):

8.

„דֶער סוֹד„

מִיט אַטָאג פְרִיעֶר פַאר דֶעם גֶערִיכְט הָאט דִיא פָּאלִיצַייא אַרַיין גֶעשִׁיקְט אַיינֶע אַיינְלַאדוּנְג צוּ דֶער רוֹיזֶע פִינְקֶעל דָאס זִיא זָאל מָארְגֶען אוּהְר צֶעהֶען שְׁטֶעלֶען פַאר דֶעם סוֹד אוּם אוֹיס צוּ הֶערִין דִיא טַעֲנוֹת פוּן דֶעם הוֹיזִירֶערְס אַדְוָואקַאט אוּנ זָאל דָארְטִין שְׁוֶוערֶען דָאס דִיא סוּמֶע פוּן דֶער גְנֵיבָה אִיז רִיכְטִיג וִויא זִיא הָאט אָן גִיגֶעבִּין אוּנ נִיט אִיבֶּערִיג· דִיזֶע אַיינְלַאדוּנְג הָאט אִיר

שוועסטער

*) אַסִיזֶען גֶערִיכְט הֵייסְט סוֹד פְּרִיסְיַאזְנִיךְ וָואס עֶס מְשַׁפְּטִין גֶעשְׁוָוארֶענֶע בִּירְגֶער· דִיזֶעס גֶערִיכְט אִיז זֵייעֶר גֶעוִויסֶענְהַאפְט (עֶרְלִיךְ) עֶס קֶענֶען זַיין דֶער בַּייא פִיל צוּ שׁוֹיעֶר (זְרִיטֶעלֶעס) הֶערְעֶן אוּנ דַאמֶען פוּן אַלֶע סַאסְלַאוְויֶעס אוּנ יֶעדֶערֶער פוּן זֵייא קֶען מַמְלִיץ זַיין פַאר דֶעם חַיָיב נוּר מִיט אַיין רֶעכְטֶע טַעֲנָה אוּנ מִיט אַיין רֶעכְטִין זְכוּת· אִין אוּנְזֶער פָּאטֶער לַאנְד רוּסְלַאנְד אִיז שׁוֹין כִּמְעַט אִיבֶּערַאל אַיין גֶעפִיהְרְט סוֹד פְּרִיסְיַאזְנִיךְ:

מֶענְטְשׁ הָאט דָארְטִין נִיט גִיקֶענְט אוֹיס דוֹיעֶרִין פוּן יִסוּרִים אוּנ פוּן נִיט שְׁלָאפֶען:

שוועסטער דיא גיילען זייער פערשיטערט דען עס האט אן גיהייבין
דער געוויסען זייער שטארק צו פלאגען איר דאס איין אונשולדיגער
זאל ליידען פאר איר אונ האט איר ניט געלאזט רוען אונ ראשין
ביז זיא איז צו געפאלען צו דער שוועסטערס פים אונ האט זיך
פאר איר מודה גיוועזן דאס נור זיא איז דיא דיבין (גנבתע)
אונ ניט דער הויזירער „איך האב עס געשטוילען" האט זיא צוא
איר גיזאגט איך האב עס אבער גיטאן נור אום אונזערין ברודער
צוא רעטירין · איך האב עס גענומען אויף דעם רעכענונג פון
מיינער נדן וואס דוא האסט מיר פערשפראכען צוא געבין „אונ
דאך איז עס איינע הוילע גנבה" האט זיך דיא רויזע פינקעל
אפ גירופין מיט איינעם גרימידיגען לאכען דען איך האב דיר נור
פערשפראכען עס צו געבין אלס איך וואר קראנק · אלס איך האב
געמיינט דאס עס לאזט זיך אראפ דער הימעל פאר מיר · נון
אבער בין איך שוין געזונד אונ וואס מען פערשפרעכט אמאל
אוים שרעק · אוים נויט · אוים צארען אוים פורכט אוים היץ *)
איז עס נור אין ווינט געשפרעך · דען זאנסט וואלט דאך מוזען
יענע מוטער וואס האט פערשפראכען אמאל איינעם וואלף איר
וויינענדעס

*) איין געוויסער קצין וואס וואר זייער גראב אונ גייציג
איז געווארין אמאל קראנק אויף נערוועןפיבער · אונ אלס דיא
דאקטורים האבין גיזאגט דאס ער האלט זייער שמאל האבין זייא
צו טיילט צדקה הונדערט קערבליך · אונ דער נאך אלס ער איז
געווארן געזונד אונ האט זיך ארום גיזעהען דאס עס פעלט אים
אהונדערט קערבליך אונ האט זייא גיפרעגט וואו האבין זייא עס
אהין גיטאן · אונ זייא האבין אים גיענטפערט דאס ער זעלבסט
האט זייא געהייסין צו טיילין אזו אסך אויף צדקה האט ער זיך
אפ גערופין מיט גרויס האסט אוי ווייא אין אזו אגרויס היץ בין
איך גיוועזן דאס איך האב אזוינס געהייסען ?

וויינענדעס קינד ארויס ווארפען צו אים אויך ווארט האלטין *)
אלזו מיינע שוועסטער פערשטייעסט דוא דיא וועלט נאך גאנץ
ווייניג דען צווישין פערשפרעכען אונ טאן ליגט נאך אמרחק רב
פון טויזענדע מיילען · נון וואר דאס געלט דער ווייל מיינע אונ
ניט זיינע אונ וועסט אלזו בעהאנדעלט ווערין פון מיר וויא איינע
ריכטיגע דיבין דאס הייסט איך וועל מיך בעגיין מיט דיר וויא
מיט איינער פרעמדע · אונ עס פרייט מיך דאס איך האב שוין
איינע גוטע געלעגענהייט לויז צוא ווערין פון אייך ביידען אויף
איין מאל · דען דיא ווארהייט צוא זאגין דוא ביסט מיר אדארין
אין שטוב מיין מאן ליבט דיך מעהר אלס מיך אונ אלע פאסאזירין
האבין אויגין נור פאר דיר :

נון פערשטייט זיך שוין פון זעלבסט וואס פאר איין אונרוהיגע
נאכט דיזע ארעמע גיילע האט צו גיבראכט ביי דיזער אוננאטירליכע
שוועסטער אין שטוב מיט קליין בעגינען וואר זיא שוין אפ געפירט
אויף דער פאליצייא · ארום צעהען דעם זייגער וואר זיא שוין
געבראכט פאר דאס געריכט וואו זיא האט שוין דער וואוסט דיא
שוועסטער אויך דעם הויזירער · אויך האט זיא דער וויסט דארטין
איינעם גרויסען פובליקום (עולם) פון דיא פארנעהמסטע הערען
דען דיזע נייעקייט דאס איינע רייכע פרויא קלאגט אן איהרע
אייגענע

*) דאס איז איין פאבעל פון דעם עזאפס פאבעלען אונטער
דעם טיטעל דאס ווייב אונ דער וואלף · עס קומט דארטין פאר
וויא איינע מוטער האט געדראהעט (געשטראפעט) איר קליינעם
זון וואס האט זייער שטארק געוויינט דאס באם ער וועט ניט
ווערין שטיל ווערט זיא אים ארויס ווארפין צוא דעם וואלף וואס
שטייט אונטער דעם פענסטער · דעם וואלף איז עס געפעלין אונ
איז געבליבין ווארטין דארויף · אונ אלס ער האט זיך ניט גיקאנט
דער ווארטין איז ער אוועק מיט גרויס צארין אונ האט גיזאגט
א אין דיזעם הויז שפרעכט מען קיינע ווארהייט :

אייגענע שוועסטער און ברודער האט דורך געצוקט די גאנצע
שטאט אזו שנעל (געשווינט) ווי א איין בליץ און אזו אשצענע
האט דארטין דאס ערסטע מאל געטראפען · און בפרט נאך אין
איינער געלט זאך אויך האט זיא דער וויסט דארטין איהרען
ברודער אביגדור יאס וואר אן געקלאגט פון דער רויזע פינקעל
אלס איין העלער (דאס הייסט אלס איין צו נעמער פון גנבות) :

צום ערסטין האט מען זייא עקזאמענירט בעזונדער און עס
האט זיך ארויס געוויזין דאס דער הויזירער איז איין רושישער איר
פון דער וועלכיגע שטאט פון וואנען עס זיינען די גיילע און
דער אביגדור און ווידער דאס ער זאגט דאס ער האט גישטוילין
און די גיילע זאגט דאס זיא האט געשטוילין · און דער נאך
אלס מען האט גישטעלט אויג אויף אויג (דאס הייסט מען האט
געמאכט איינע אצענע שטאווקע) דאס איינער זאל איינווענדען
דעם אנדערין און זאגין אים ליצנע דאס איך האב גישטוילין
אבער ניט דוא האבין זייא זיך איינער דעם אנדערין דער קאנט
דאס זיא איז זיין טאכטער און זיינען זיך אלזוא ארײן געפאלין
איינער דעם אנדערין אין די ארעמס מיט איין גרויס געוויין ער
האט געשריען א מיינע ליבע הערציגע טאכטער גיילע · און זיא
האט געשריען א מיין טייערער פאטער און יעדערער פון זייא
ביידען האבין זיך אזו איינער דעם אנדערין בעדויערט דאס נאך
אזו פיל יארין פון ליידען זאלין זייא זיך צו ערסטין מאל זעהען
אין דעם זאל פון אסיזען געריכט אין דעם ביי זיין פון אזוא פיל
מענטשין אלס אנגעקלאגטע דיבע · און אלס עס האט איר באלד
דארויף גיפרעגט וואס מאכט די מוטער · די רויזע פינקעל ·
אביגדור · האט זיא אים גיענטפערט מיט איינער טרויעריגע מינע
ווי איינע וואס האט וואס אונגליקליכעס אן צוא זאגין די
מוטער לעבט צו הויז איין קימערליכעס לעבען · דיין זון אביגדור
איז יענער מאו וואס שטייט דארטין מיט איינעם בלייכין געזיכט
וואס איז אנגעקלאגט אלס איין העלער · און דיינע טאכטער

רויזע

רויזע פינקעל איז דאס דיזע רייכע דאמע וואס האט מיך און דיך
אנגעקלאגט אלס דיבע (גנבים) :

ביי דיזער טרויעריגע נאכריכט איז דער הויזירער גיפאלין
אין אונמאכט און דאן איז אים דער אביגדור ארויף גיפאלין אויף
זיין האלדז מען האט אים געמינטערט און בענעצט צו גלייך מיט
טרערין · עס איז ביי דיזער שצענע קיין אויג טרוקין גיבליבן ·
פון יעדער ברוסט האט זיך אויס געפרעסט איין טיפע זיפץ דען
נאך האט מען ניט גיזעהען אזו איין טראגעדע נור איינע פרויא
איז געבליבין דער ביי גאנץ גלייכגילטיג וואס האט קיין טרער
פערלארין און קיין קרעכץ גיטאן און נאך זעלבסט איהרע פאריגע
טראציגע (חוצפהדיקע) מינע דער האלטען אין דאס וואר די
רויזע פינקעל די אונאטירליכע טאכטער איר גוסט צוואר האט
בשעת מעשה אפילו פערגעווים דורך געוואנדערט אלע זיבען
מדורי גיהנם און קיין מענטשליכע פעדער איז ניט אים שטאנדע
צו בעשרייבין וואס פר איין ראזרוך עס וואר דאן אין פערקאכטעס
הערץ · זיא האט זיך אבער פעסט בעשלאסען אויס צו שפילען
די ראלע וואס זיא האט אן גיהויבין און איז דארטין אין זאל
געבליבען איינע צילשייבע (אציל) צו די שטעכענדע בליקען
פון טויזענדע אויגין וואס האבין אויף איר געקוקט מיט שמאך
און פעראכטונג :

און ביי אלעם דעם איז זיך דער פראצעס גינאנגען זיין
געוואוינליכען גאנג · די רויזע פינקעל האט געמוזט שווערין וואס
עס איז ביי איר גיגנבת גיווארין די זעלבע סומע וואס זיא
האט אן גיגעבין און האט אלזוא בעזיגעלט איהרע טיראנעריא
מיט איין פאלשע שבועה · דעם פאטער האט מען לויז געלאזין
דען עס האט זיך בעוויזען אויף דעם עקזאמען דאס ער איז געווים
ניט דער דיב · און מען האט נאך געמוזט אים אומקערין די
עטליכע טאלער וואס ער האט אין שטוב פערלארען און די
דינערשאפט האבין עס אויף געקליבין · אויך האט זיא אים געמוזט

זייער גוט בעפרידיגען פאר די קלעפ וואס זיא האט איהם גיגעבען · די שוועסטער וואר פאר מישפט אויף א יאר צוכטהויז אונ דער ברודער אבינדור אויף צוויא מאנאטען ווייל דאס געריכט האט עס אן גענומען פאר איין רעכטע גנבה׳ מען האט עס פערגרינגערט ווייל עס איז עס גישעהען נור פון גוטער אבזיכט :

9.

„גאטעס שטראף געריכט"

נון מיינע טייערע לעזערין וועלין מיר איצונד שפאצירין איין עטוואס אין דעם הערצען פון דער רויזע פינקעל אלס איינע שטאלצע אונ הויכמיטהיגע דאמע איז זיא אוועק צוא דעם אסיסענגעריכט : אונ אלס איינע גדעמיטהיגע פערראכטעטע געקרענקטע פערפלוכטע איידבריכעגע (פאלשע שבועה׳ניצע) אונ העכסט בעליידיגט איז זיא געקומען צוריק · אהין איז זיא געפארין אויף איינע אפענע דראנסקע · צוריק איז זיא גיקומען אין איינעם פערמאכטען וואגען דען מען וואלט איר אין גאס מיט שטיינער פערווארפען · אזו ווייט וואר מען אויף גיבראכט אויף איר אונ אלס זיא איז געקומען אהיים וואר איר שוין איהרע גרויסע זעלער (פאקאיעס) צו איינג אונ אזו זיא זעלבסט מיט זיך אליין דען איר געוויסען האט איר באלד אן גיהויבען צוא ריכטען אונ האט איר אויס גערעכינט אלע איהרע זינדע וואס זיא איז בעגאנגען ביי דיזער עלענדע געשיכטע געגען גאט · געגען זיינע געזעטצע · געגען דר מענשענהייט אונ געגען דער נאטור · דען זיא האט דער ביי געהאנדעלט וויא איינע אונאטירליכע טאכטער זיא האט פערלייקענט איר פאטער אונ האט גיזאגט דאס ער איז גאר איין פרעמדער אונ איז נור אין בונד מיט איר שוועסטער אונ ברודער אום צו געבין דעם פראצעס איינע טריגערישע (פאלשע) ווענדונג (קערונעק) :

נון לאמיר איינען צווייטען בעזוך אין איהרען הערצען

מאכען

מאכען אום איהם צו שפעהען דארטין פון וועלכער פערדארבענע קוועלע אדער מדה רעה האבין אזוא פיל פערדארבין פון איר ארויס געקוואלען מיר האבין אן געשפירט אין איר צוואר ביי איהרע פאריגע בעהאנדלונגען פון איר ברודער · דיא מדה רעה פון גייציגקייט (קארגהייט) דאך אבער איז דיזע מדה רעה ניט בכח ארויס צוא נעמען פון זיך אזו פיל זינדע אויף איין מאל · אויך קען עס ניט ארויס קוועלען אוים איהרע גייץ דאס הייסט פון דער מדה רעה רודף צו זיין אחר הכבוד ווייל זיא וואר ניט קראנק צו פערשטיין דאס גראדע פון דיזער זאך ווען זיא דיא גרעסטע אונעהרע בעקומען וויא עס האט זיך באמת אוים געלאזין דאס זיא איז געווארין דורך דעם העכסט פערראכטעט אונ אלזוא מוזין מיר דיזע געהייפטע פערברעכען אויף זוכען נור אין דיא מדה פון אייפערזיכט דאס הייסט אין דער מדה רעה פון קנאה וואס זיא קען ברייגען דעם מענטשין צו אלע גרעסטע פערברעכען אין דער וועלט ווייל דער ביי בלייבט דער שכל שטום אום עטוואס איין צוא ווענדען אונ דער אויער טויב אום אוים צוא הערין דאס מירן (בורצען) פון דעם געוויסען אונ דיזע מדה רעה וואר אין העכסטין גראד ביי אונזערע רויזע פינקעל דען זיא האט זיך מתקנא גיוועזען אן איר שוועסטער עס האט איר פערדראסען וויא מיר האבין שוין פריער גישריבין דאס איר מאן קוקט צוא פיל אויף איר דאס דיא פאסאזירער האבין אויגין נור פאר איר אונ וואס קען מאכען איינע פרויא אייפערזיכטיגער אלס דיזעם · דאס פאר צייטען אלס מען האט גימעגט נעמען צוויא פרויען וואריו זייא אן גירופין איינע פון דער אנדערע מיט דעם נאמען צרה (נעבענבוהלערין) ווייל איינע וואר דיא אנדערע אגרויסע צרה אונ אם העכסטין גראד שטייגט עס צווישין צוויא שוועסטער · דאהער געפינען מיר אין דער תורה ביי דער אזהרה (פערבאט) דאס מען זאל ניט נעמען צוויא שוועסטער · מיט דיזעם אויסדרוק „ואשה

אל

אל אחותה לא תקח לצרור" דוא זאלסט ניט נעמען צוויא
שוועסטער וואס וועלין ווערין דורך דעם (אייפערזיכטיג
קנאהדיג) איינע אויף דיא אנדערע וואס דורך דעם קען
גישעהען פערגעווים גרויסע אונגליקען אין דעם הייזליכען לעבין ·
פיל מעהר אלס צווישין צווייא ווייבער פון איינעם מאן וואס
זיינען פרעמד צווישין זיך און דיזער פאל וואר דאך בייא
אונזער רויזע פינקעל און דיזעם אליין איז שוין גענוג גיוועזן
צו פערלייטען איר (פערפירען) צו אזעלכע גרויסע זינדע וואס
מיר האבין שוין דא פריער אויס גירעכינט · און דער פון איז
צו זעהען וואס פאר איין טיפע בליקען אונזער תורה האט אין
דיא טיפסטע פאלבען פון דעם מענשען הערצען :

נון לאמיר אונז אומקערין צו אונזער געשיכטע : דיא רויזע
פינקעל איז געבליבין פון דיזער שטונדע אן העכסט אונרוהיג
עס האט איר געפלאגט איר געוויסען גאר אן אויף הערונג דער
צו נאך האט זיא גיזעהען וויא זיא איז זייער ארונטער געפאלין
דורך דעם בייא איר מאן און בייא דער גאנצער וועלט דאס
איהרע פריינדינען האבין זיך פון איר דער ווייטערט און זעלבסט
איהרע אלטע בעקאנטע געסטע (אורחים) האבין אויס גימידען
איר האטעל · און דאס האט איר אזו ווייט געווערעמט (געטאצעט)
ביז זיא איז געווארען איבער נייעם קראנק בעטלעגעריג דאס
דער מאן האט שוין געמוזט נעמען אליין דיא לייצעס פון דעם
געשעפט אין האנד און וויא ער האט בעקומען דעם גראסין האט
ער אן גיהויבין צוא שטיצין דעם שווער און דעם שוואגער און
נאך מעהר דיא שוועגערין און אלס זיא איז לויז גיווארין האט
ער איר אריין גינומען אין שטוב פאר איין ווירטין דען דיא
רויזע פינקעל האט בעקומען דיא אויסצעהרונג דאס זיא האט
געמוזט פארין אין דיא בעדער און דער נאך אלס זיא איז צוריק
גיקומען האט זיא דער וואוסט דעם מאן פערליבט זיך אין איר
שוועסטער און דאס האט איר שוין אין גאנצין פערצערט און

זיא

זיא האט עס ניט איבערלעבט · דען זיא איז אין אפאר חדשים
ארום נאך איר קומען געשטארבין מיט איינעם פולען בעוואוסט
זיין דאס זיא מאכט פלאץ פאר איר שוועסטער און אזוא איז
עס ווירקליך גישעהען · דער שוואגער האט מיט איר חתונה
גיהאט און האט אריין גינומען דעם שווער צוא זיך אין שטוב
ווייל דיא שוויגער האט שוין ניט געלעבט · דעם שוואגער האט
ער אויך געשטיצט זייער גוט ביז ער האט זיך גימאכט איין
געשעפט פון וועלכען ער האט זיך שוין גיקענט גוט גענערין ·
דיזער יונגער מאן האט גיהייסין אראן פויגעלס דארף ער וואר
איין בראווער מאן מיט איין גוטען הערצען און לעבט מיט
זיינער פרויא נאך זייער גליקליך דען זיא איז איין גרויסע ווירטין
און פערשטייט פיל מעהר צו לייטען (קערעווען) דעם גרעסטין
האטעל זיא איז געליבט פון איהרען מאן געשטיצט פון איהרע
דינער און גיעהרט פון אלע געסטע וואס פערקערין אהין :

נון בלייבט אונז איבעריג צוא דער ציילין איין עטוואס
פון איהרעם פאטער דעם דוד שלאק וויא אזו קומט ער קיין
לייפציג · מיר קענען אבער דער בייא פארטיג ווערין מיט
אייניגע ווערטער ער איז פון רוסלאנד אנטלאפין קיין טייצלאנד
און איז זיך געווארין איין הויזירער · און אזעלכע געשיכטען
טרעפט זיך אפט אין אונזערע צייטין · אלזוא מיינע טייערע
לעזערין עס מעג דיזע געשיכטע דינען פאר אשיינעם בייא שפיל
אים לעבין וויא אונגליקליך מען איז ווען מען האנדעלט געגען
גאטעס געזעטץ און מען בעגייט זיך מיט קרובים אונפריינדליך
און שלעכט · און נאך מעהר איז דער פון צוא זעהען וויא
וואר עס איז דער שפרוך פון אונזערע הייליגע שריפט „בפועל
כפיו נוקש רשע„ דאס דער שלעכטער ווערט פעראונגליקט
גראדע דורך זיינע אייגענע מעשים וואס ער מיינט זיך דער מיט
צוא רעטירען וויא זיא האט עס גיטאן אום נור דיא שוועסטער
צו פערדרינגען פון איר שטוב לסוף האט זיך אויס גילאזין דאס

גראדע

גראדע דורך דעם איז זיא געוואָרין איה מאנס ווייב · אונ
אזוא נאר אויך ביא פרעה דעם מלך פון מצרים דאס גראדע
דורך זיינעם אריין ווארפען דיא קינדער פון דוא ישראל אין
וואסער איז ערסט איין העלפער פאר זייא ארויס געקומען ·
אונ אזוי געשעהעט עס אימער אונ וויהרד געשעהען :

נאוויל דעם מענטשין וואס מאכט זיך בעליבט ביא גאט
אונ ביא לייטען · אונ דאס ווינטשע איך דיר אויך :

דיא

צווייא קליינע קאטערינסציקעס

אדער

איין מוראלישעס בילד דער דאנקבארקייט

מאת אמ״ד·

ווילנא

בדפוס האלמנה והאחים ראם
שנת תרל״ה לפ״ק

ДИ ЦВЕЙ КЛЕЙНЕ КАТЕРИНЩИКЕСЪ,
т. е.
Расказъ о двухъ маленькихъ Шарманщикахъ.
Сочиненіе А. М. Дика.

ВИЛЬНА.
Въ типографіи Вдовы и братьевъ Роммъ,
на Жмудскомъ переулкѣ въ домахъ
подъ №№ 327 и 328.
1874.